

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE A ANDRAGOGIKY

**Využitie Krajskej knižnice v Trnave ako vzdelávacej
inštitúcie**

Using Regional library in Trnava as an institute of education

Záverečná diplomová práca

Bc. Radoslav Gabriš

Olomouc 2010

Vedúca práce: PhDr. MICHAELA PRÁŠILOVÁ, PhD.

Prehlasujem,

že som túto záverečnú diplomovú prácu vypracoval samostatne a uviedol v nej všetky pramene, ktoré som použil.

V Galante 25. 3. 2010

.....

Radoslav Gabriš

Anotácia

Cieľom tejto diplomovej práce je navrhnúť nové možnosti vzdelávacích aktivít pre dospelých v Krajskej knižnici v Trnave. Prvú časť práce tvoria teórie a poznatky o vzdelávaní dospelých a myšlienke vzdelávať dospelých v knižniciach. Druhá časť je praktická. Je v nej predstavená organizácia Krajskej knižnice v Trnave a popisuje a analyzuje sa jej ponuka vzdelávania. Časť práce je zameraná na komparáciu ponuky vzdelávania pre dospelých iných vybraných knižníc s Krajskou knižnicou v Trnave. Na presnejšie a optimálnejšie dosiahnutie cieľa bol robený aj anketový prieskum medzi návštevníkmi knižnice, ktorý sa týkal vzdelávania dospelých v knižnici. Na základe odborných zdrojov, komparácie knižníc a anketového prieskumu bolo stanovených niekoľko návrhov na rozšírenie vzdelávacích možností pre dospelých v Krajskej knižnici v Trnave.

Obsah

Úvod	6
1. Špecifikácia problematiky vzdelávania dospelých	8
1.1 Špecifikácia pojmov	8
1.2 Dôvody vzdelávania dospelých	14
2. Podpora makroprostredia pre vzdelávanie dospelých	17
2.1 Vzdelávanie dospelých a Európska únia.....	17
2.2 Stratégia a schéma celoživotného vzdelávania v SR.....	18
3. Špecifikácia vzdelávania dospelých v knižniciach	20
3.1 Inštitúcie vzdelávania dospelých	21
3.2 Knižnice ako inštitúcie vzdelávania	22
3.3 Verejné knižnice ako komunitné centrá.....	25
PRAKTICKÁ ČASŤ	27
4. Predstavenie organizácie	28
4.1 Úvod do knižnice Juraja Fándlyho v Trnave.....	28
4.2 Knižnica Juraja Fándlyho podľa organizačného poriadku	29
5. Popis súčasného stavu ponuky vzdelávania v KJF Trnava	33
5.1 Koncepcia rozvoja Krajskej knižnice v Trnave	33
5.2 Kurzy	37
5.3 Príležitostné podujatia	38
5.4 Cieľová skupina nevidiacich	41
6. Analýza a komparácia ponuky vzdelávania v knižniciach.....	42
6.1 Knižnica P.O.Hviezdoslava v Prešove	44
6.2 Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne.....	46
6.3 Krajská knižnica v Žiline	48
6.4 Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach	50
6.5 Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici	53
6.6 Knihovna Kroměřížska Kroměříž.....	56
6.7 Výsledky a prehľad komparácie	59
7. Anketový prieskum	61
7.1 Závěry z anketového prieskumu	68

8. Návrh nových možností vzdelávacích aktivít	
v Krajskej knižnici v Trnave	69
8.1 Konkrétne návrhy	69
8.2 Zhodnotenie	75
Záver	76
Zoznam použitej literatúry a zdrojov	78
Zoznam skratiek	78
Zoznam príloh	82

Úvod

Keď sa povie knižnica, tak si väčšina ľudí predstaví budovu do ktorej vojde, vyberie a požičia si knihu alebo časopis a ide preč. Práve táto fádna predstava verejných knižníc ako nejakých „len“ výpožičných jednotiek je na škodu vecí. Už menej ľudí si pri slove knižnica predstaví inštitúciu, ktorá ponúka rôzne vzdelávacie služby ako napríklad rôzne kurzy alebo podujatia pre nezamestnaných, pre seniorov, ale aj pre iných ľudí v produktívnom veku. Teda miesto kde sa ľudia môžu stretnúť a niečo sa aj naučiť. Výhodou takýchto služieb je to, že sú prístupné širokej verejnosti a to aj lokalitou aj finančne. A myšlienkou a cieľom tejto diplomovej práce je práve to aby Krajská knižnica v Trnave urobila krok smerom k tomu aby bolo tých ľudí v druhej skupine viacej. Pre takéto využitie knižnice má pochopenie aj Európska únia, ktorá vo všeobecnosti takéto aktivity podporuje a aj Slovenská republika, ktorá vytvorila napríklad Stratégiu rozvoja slovenského knihovníctva¹, kde sa venuje aj celoživotnému a ďalšiemu vzdelávaniu v knižniciach.

Diplomová práca sa zaoberá hlavne segmentom dospelých ľudí a navrhnutím riešení pre ich vzdelávanie, keďže pre deti a mládež má knižnica tradične bohatú ponuku (ktorú ale zmonitoruje) vzdelávaco-výchovných projektov, na ktorých mnohokrát spolupracujú základné a stredné školy. Prečo nevyužiť túto knižnicu aj na vzdelávacie aktivity dospelých, keď v poslednej dobe zo všetkých strán počúvame aké je neformálne a neustále vzdelávanie sa dôležité?!

Hlavným cieľom práce je nájsť nedostatky v súčasnej ponuke vzdelávania pre dospelých a hlavne navrhnúť nové možnosti vzdelávacích aktivít, ktoré by mohla ponúknuť Krajská knižnica v Trnave.

Cieľom teoretickej časti práce je zadefinovať pojmy súvisiace s diplomovou prácou ako sú vzdelávanie, vzdelávanie dospelých, andragogika, neformálne vzdelávanie, cieľové skupiny vzdelávania a knižnicu ako inštitúciu vzdelávania. Vysvetliť aké sú dôvody na vzdelávanie dospelých a prečo je žiadúce zvyšovať prístupnosť celoživotného vzdelávania.

---

¹Interný dokument - Konceptia rozvoja KJF v Trnave

Cieľom praktickej časti práce je zanalyzovať súčasnú ponuku vzdelávania, čo odkryje prípadné nedostatky. A to smeruje k hlavnému cieľu práce – návrhu nových možností vzdelávacích aktivít pre dospelých v Krajskej knižnici v Trnave.

Metódy, ktoré som pri diplomovej práci použil boli analýza a syntéza odborných zdrojov, komparatívna metóda pri porovnávaní relevantných knižníc a na presnejšie dopracovanie sa k výsledku som uskutočnil aj anketový prieskum medzi návštevníkmi knižnice.

Diplomová práca je rozdelená na dve časti. V prvej teoretickej časti špecifikujem pojmy súvisiace so vzdelávaním dospelých a vzdelávaním v knižniciach. Vysvetľujem dôvody vzdelávania dospelých. Takisto predstavujem knižnice ako organizácie aj ako potenciálne inštitúcie venujúce sa okrem výpožičných aktivít aj vzdelávaniu. V teoretickej časti je vysvetlená aj myšlienka knižnice ako komunitného centra, ktorá je úzko spätá so vzdelávaním v knižniciach. Táto časť práce načrtáva aj pohľad Európskej únie na vzdelávanie dospelých a jej možnú podporu, ktorá by sa dala využiť aj v knižniciach a stratégiu štátu participujúcu na rozvoji vzdelávania v knižniciach. Teoretická časť práce je rozdelená do troch kapitol a jednotlivé kapitoly sú opreté o odborné zdroje týkajúce sa tejto problematiky.

Druhá, praktická časť práce je rozdelená do piatich kapitol. Najprv je predstavená Krajská knižnica v Trnave. Ďalej sa zaoberám komparáciou ponuky vzdelávacích služieb Krajskej knižnice v Trnave a ponukou podobných knižníc v Slovenskej republike a jednej knižnici v Českej republike. Na základe takéhoto šetrenia zisťujem aký je stav ponuky vzdelávania a aké sú nedostatky, prípadne výhody v ponuke vzdelávania Krajskej knižnice v Trnave oproti iným knižniciam. Ďalšou aktivitou dopracovania sa k presnejšiemu výsledku je prieskum medzi návštevníkmi knižnice anketovou formou, kde sa zisťoval záujem zákazníkov knižnice o vzdelávacie aktivity v Krajskej knižnici v Trnave. V tejto časti práce budú prezentované aj výsledky tohto prieskumu. Na konci praktickej časti sú uvedené konkrétne návrhy nových možností vzdelávania dospelých v Krajskej knižnici v Trnave. Dopracovanie sa k cieľu je nemysliteľné bez odborných zdrojov. Analyzoval som interné materiály Krajskej knižnice v Trnave a knižníc spomínaných pri porovnávaní a odborné zdroje, ktoré sa venujú vzdelávaniu, vzdelávaniu dospelých, knihovníctvu a vzdelávaní v knižniciach.

1. Špecifikácia problematiky vzdelávania dospelých

1.1 Špecifikácia pojmov

V tejto časti práce uvádzam pojmy, ktoré súvisia so vzdelávaním dospelých. Jedná sa o tieto pojmy: vzdelávanie, vzdelávanie dospelých, andragogika, neformálne vzdelávanie a cieľové skupiny vzdelávania. Považujem za dôležité ozrejmiť a opísať túto tematiku, tak ako ju prezentuje odborná literatúra, keďže cieľ diplomovej práce súvisí s návrhom vzdelávacích možností pre dospelých.

Vzdelávanie

“Pojmy „vzdelanie“ a vzdelávanie“ sú od seba neoddeliteľné. Vzdelanie predstavuje výsledok a produkt výchovy, vzdelávanie je nepretržitý permanentný a kontinuálny proces, ktorým sa tento výsledok dosahuje. Zameranie, obsah a rozsah vzdelávania súvisí s potrebami spoločensko-ekonomického., technického a kultúrneho rozvoja spoločnosti v určitej historickej etape.“²

Vzdelávanie dospelých

Pojem “vzdelávanie dospelých“ nadväzuje na pojem vzdelávanie a označuje “celkový súhrn organizovaných vzdelávacích procesov akéhokoľvek obsahu, úrovne a metódy, formálneho alebo iného, ktoré predlžujú alebo nahradzujú prvotné vzdelávanie na školách, internátoch a univerzitách či v učňovských zariadeniach, v ktorých osoby, považované v spoločnosti za dospelých, rozvíjajú svoje spôsobilosti, obohacujú znalosti, zdokonaľujú svoje technické a profesijné kvalifikácie, prípadne sa orientujú iným smerom, menia svoje postoje a chovanie s cieľom znásobenia perspektívy plného osobného rozvoja a účasti na harmonickom a nezávislom sociálnom, ekonomickom a kultúrnom rozvoji.“³

Myšlienka celoživotnej výchovy a vzdelávania človeka nie je nová, ľudstvo sa ňou zaoberalo už v dávnych dobách. Nachádza sa vo viacerých dielach. Napríklad už v diele Cyropaedia od Xenofóna a neskôr i v dielach J.A.Komenského, najmä v Pampaedii.⁴

---

² HOTÁR, V., et al.: *Výchova a vzdelávanie dospelých Andragogika*. Bratislava 2000. s. 500

³ PAVLÍK, O. - CHALOUPKA, L. - KOHOUT, K.: *Vzdělávání dospelých*. Praha 1997. s. 16

⁴ KALNICKÝ, J.: *Progresívna andragogika: Androdidaktika*. Bratislava 1994. s. 6

“Táto inšpirujúca a pokroková myšlienka sa však v minulosti v podstate nerealizovala, najmä preto, že spoločensko-ekonomické podmienky vtedajšej doby to nevyžadovali a neumožňovali. Celoživotne sa v minulosti vzdelávala len nepatrná časť spoločnosti, predovšetkým “učenci” – vedci. Myšlienka celoživotnej výchovy a vzdelávania sa začína systematicky uskutočňovať až pod určujúcim vplyvom súčasných spoločensko-ekonomických podmienok a faktorov. Tieto podmienky a faktory, zvlášť potreby a požiadavky vedecko-technického rozvoja, zmeny v charaktere a obsahu práce, najmä intelektualizácia a prelínanie fyzickej a duševnej práce, zvedečťovanie výroby a riadiacej práce, komplexná mechanizácia, automatizácia, elektronizácia a inovácia pracovných procesov, narastanie a racionálne využívanie voľného času, demokratická účasť občanov na správe verejných záležitostí, informačná explózia, ale i ďalšie faktory podmieňujú a akcentujú požiadavku nutnosti výchovy a vzdelávania človeka vo všetkých vekových obdobiach, po celý jeho život – “od narodenia až po hrob“.⁵

Andragogika

Okrem tejto kapitoly v iných častiach práce s pojmom “andragogika” neoperujem. V tejto časti práce však považujem vzhľadom na cieľ práce súvisiaci so vzdelávaním dospelých za vhodné pomôcť si týmto pojmom. A to z toho dôvodu, že andragogika veľmi úzko súvisí so vzdelávaním dospelých. A tak pri definíciách a poznatkoch andragogiky citovaných z odbornej literatúry sa dá veľmi veľa vecí vysvetliť a ozrejmiť ohľadom problematiky vzdelávania dospelých.

Pojem andragogika je relatívne novým a moderným pojmom. Pod pojmom andragogika sa označujú rôzne súbory teórií, techník, postupov a metód týkajúcich sa vzdelávania dospelých. Andragogika je špecifická v tom, že pri svojich procesoch pôsobenia dáva veľký význam a nezanedbáva rôzne zvláštnosti a potreby dospelých ľudí.

Podľa odborných andragogických zdrojov je predmet andragogiky veľmi vhodné a výstižné definovať v súvislosti s mobilizáciou ľudského kapitálu.

---

⁵ KALNICKÝ, J.: *Progresívna andragogika: Androdidaktika*. Bratislava 1994. s. 6

Najobecnejšou formuláciou predmetu andragogiky by mohla byť jej schéma ako aplikovanej vedy o mobilizácii ľudského kapitálu v prostredí sociálnej zmeny.

Ľudský kapitál (analogicky k iným kapitálom, napr. k ekonomickému) sa definuje jednoduchou formou ako určitý stupeň kvality príslušníkov určitej spoločnosti. Táto kvalita je daná jeho dvomi hlavnými zložkami:

1. kapitálom kultúrnym – táto zložka vyjadruje kultúrnu úroveň, čo znamená zručnosť používať prístupné informácie, táto zručnosť sa získava nielen vzdelaním, ale aj interakciou rodinného prostredia a
2. kapitálom sociálnym – ktorý označuje spoločenské kontakty ľudí, väzby známosti a podobne⁶

“Andragogika je:

- vedný odbor v systéme vied o výchove a vyučovaní, zameraný na všetky aspekty vzdelávania a učenia sa dospelých
- študijný odbor v programe pedagogických vied, slúžiaci príprave budúcich odborníkov v oblasti vzdelávania dospelých“⁷

Táto veda o výchove a vzdelávaní dospelého človeka, sa zaoberá problémami pomoci dospelému človeku vo všetkých oblastiach jeho života. Skúma metódy a formy takejto pomoci. Tieto oblasti sa týkajú jeho profesijného života, voľného času a sociálneho zabezpečenia. Je dôležité špecifikovať členenie andragogiky v tomto zmysle pretože to odkryje jednotlivé charaktery výchovy a vzdelávania dospelých, sú to teda:

- “profesijná andragogika – zameraná na ďalšie odborné vzdelávanie dospelých, zahrňujúc i vzdelávanie rekvalifikačné, personálny manažment, starostlivosť o rozvoj ľudských zdrojov, poradenstvo ako postupovať v kariére, ale aj na poslednú etapu života ako je príprava na dôchodok;
- kultúrna andragogika – zameraná na voľnočasové aktivity, kultúrno-výchovnú činnosť a záujmové vzdelávanie, občianske vzdelávanie;
- sociálna andragogika – zameraná na oblasť sociálnej práce, sociálnej starostlivosti“⁸

---

⁶ ŠIMEK, D. - BARTOŇKOVÁ, H.: *Andragogika: Studijní texty pro distanční studium*. Olomouc 2002. s. 12

⁷ BENEŠ, M.: *Andragogika*. Praha 2008. s.11

⁸ PRUSÁKOVÁ, V.: Úvodom. In *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava 2001. s. 7

Keď sa pozeráme na vzdelávanie dospelých očami andragogiky nechápeme vzdelávanie len v medziach intelektuálneho vývoja, ale aj ako faktor všestranného rozvoja osobnosti. Ale čo je významné v tomto prípade spomenúť, že aj s výsledkami výchovnej zložky tohto procesu.⁹ Toto je dôležité vedieť. Pretože tu vidieť určitú paralelu pohľadu andragogiky a knižníc spomínaných v tejto práci v súvislosti s tým, že mnohé vzdelávacie aktivity pre dospelých v knižniciach sú označované priamo ako výchovno-vzdelávacie. Vzdelávanie je v tomto prípade súčasťou celoživotného poznávania a štúdia v najdlhšej etape života človeka. Vyjadruje určité normy komplexu poznatkov a požiadaviek na vzdelanostnú úroveň človeka a spoločnosti.¹⁰

Neformálne vzdelávanie

Vzdelávanie sa delí do troch oblastí a to:

- formálne vzdelávanie
- neformálne vzdelávanie
- informálne vzdelávanie¹¹

V tejto diplomovej práci sa zaoberám vzdelávaním dospelých v knižniciach. Momentálne je situácia taká, že v knižniciach sa uskutočňuje takmer výhradne len neformálne vzdelávanie. A celkovo vzdelávanie v knižniciach je takmer výlučne neformálneho charakteru. Z tohto dôvodu považujem za dôležité identifikovať čo je to neformálne vzdelávanie.

Vzdelávanie, ktoré ma označenie neformálne, je každé organizované vzdelávanie mimo formálneho vzdelávania, ktoré poskytujú rôzne inštitúcie ako sú napríklad kultúrne zariadenia ako knižnice, podniky alebo rôzne inštitúty vzdelávania dospelých. Takéto vzdelávanie sa môže konať v rôznych formách a typoch a všelijakým obsahom.

“Neformálne vzdelávanie je zamerané na získanie vedomostí, znalostí a kompetencií, ktoré môžu človeku zlepšiť jeho spoločenské i pracovné uplatnenie. Neformálne vzdelávanie je poskytované v zariadeniach zamestnávateľov,

---

⁹ HOTÁR, V., et al.: *Výchova a vzdelávanie dospelých Andragogika*. Bratislava 2000. s. 499 - 500

¹⁰ HOTÁR, V., et al.: *Výchova a vzdelávanie dospelých Andragogika*. Bratislava 2000. s. 499 - 500

¹¹ ŠIMEK, D. - BARTOŇKOVÁ, H.: *Andragogika: Studijní texty pro distanční studium*. Olomouc 2002. s. 12

súkromných vzdelávacích inštitúciách, neštátnych neziskových organizáciách, v školských zariadeniach a ďalších organizáciách. Patrí sem napr. organizované voľnočasové aktivity pre rôzne skupiny teda samozrejme aj pre dospelých. Sú to napr. kurzy cudzích jazykov, počítačové kurzy, rekvalifikačné kurzy, ale tiež krátkodobé školenia a prednášky. Nutnou podmienkou pre realizáciu tohto druhu vzdelávania je účasť odborného lektora, učiteľa či preškoleného vedúceho. Nevedie k získaniu stupňa vzdelania.“¹²

Dobrym príkladom pre ilustráciu neformálneho vzdelávania je vzdelávanie seniorov. Príklad týkajúci sa seniorov uvádzam hlavne z toho dôvodu, že mnohé vzdelávacie aktivity knižníc sú určené práve pre seniorov, alebo sú seniormi veľmi obľúbené.

Pri vzdelávaní seniorov sa drvivou väčšinou primárne naplňajú znaky neformálneho vzdelávania, ktoré má charakter zámerného vzdelávania, ale nevedie k ucelenému školskému vzdelaniu. Prebieha popri hlavných prúdoch vzdelávania a odbornej prípravy a zvyčajne nie je ukončené vydaním oficiálnych dokladov. Pri vzdelávaní seniorov sa málokedy toto vzdelávanie uskutočňuje na pracovisku, ale v oveľa väčšej miere sa realizuje v rámci občianskych združení a organizácií, alebo organizácií, ktoré boli vytvorené na doplnenie formálnych systémov vzdelávania. Neformálne vzdelávanie je teda spravidla inštitucionálne zabezpečené. V našich podmienkach sa vo vzťahu k seniorskému vzdelávaniu historicky etablovali viaceré inštitúcie – najznámejšie sú asi univerzity tretieho veku. Okrem nich sa však vo vzdelávaní seniorov výrazne angažujú aj ďalšie subjekty, patriace najmä do osvetovej sústavy vzdelávania. Medzi takéto subjekty sa z pravidla majú snahu zaraďovať aj knižnice. Alebo mnohokrát knižnice s takýmito organizáciami spolupracujú. Vo väčšine prípadov majú inštitucionalizované vzdelávacie aktivity prednosť v tom, že svojim klientom, v tomto teoretickom prípade seniorom môžu ponúknuť lepšie pôsobiace edukačné podmienky opierajúce sa o:

- jasnú cieľovú orientáciu vzdelávania,
- prepracovanejšie vzdelávacie programy,
- kvalifikovaných realizátorov,
- potrebné poznatkové zázemie (odbornú literatúru, študijné pomôcky),
- priestor na realizáciu (učebne, študovne, klubovne),

---

¹² RABUŠICOVÁ, M., et al.: *Učíme sa pocelý život?*. Brno 2008. s.61

- podporujúce prostredie a odbornú podporu sebaľučovným procesom¹³

Cieľové skupiny vzdelávania

Vzhľadom k tomu, že termín "cieľová skupina" je v praktickej časti práce spomínaný niekoľkokrát pri deskripcii vzdelávacích aktivít v knižniciach, považujem za vhodné vysvetliť čo tento pojem v odbornej literatúre znamená.

Cieľovú skupinu vo vzdelávaní dospelých chápeme tak, že je to skupina ľudí, pre ktorých je vytvorený konkrétny vzdelávací projekt. Každý vzdelávací projekt má svoju cieľovú skupinu a snaží sa rešpektovať a dáva veľký význam špecifickým vzdelávacím potrebám.

"Cieľová skupina môže byť utváraná na základe:

- profesie (napr. lekári, farmaceuti, manažéri, lektori);
- organizácie (napr. zamestnanci firiem, podnikov, rezortu, ministerstva);
- veku (napr. absolventi stredných škôl, pred dôchodkovým vekom, dôchodcovia);"¹⁴

Charakteristika cieľovej skupiny vo vzdelávaní je teda zameraná na úroveň, možnosti a potreby skupiny ľudí, ktorých spájajú rovnaké pracovné činnosti, alebo ich úroveň v organizácii, alebo rovnaké záujmy a pod. Cieľová skupina sa utvára na základe rovnakých vzdelávacích potrieb. Ak je to nevyhnutné popis cieľovej skupiny obsahuje aj stanovenie vstupných predpokladov pre vzdelávacie podujatie.

Pre andragogické pôsobenie sú cieľovou skupinou v najvšeobecnejšej rovine dospelí ľudia.¹⁵ Zároveň aj cieľ tejto práce má pri navrhovaní vzdelávacích možností všeobecnú cieľovú skupinu dospelých ľudí.

Keď chce verejná knižnica poskytovať vzdelávacie služby, tak by malo byť jasné komu tieto služby knižnica poskytovať chce. Inými slovami mali by byť definované cieľové skupiny vzdelávania. Je to veľmi dôležité z viacerých dôvodov. Jedným z nich je, že keď sa verejnosť dozvie, že knižnica organizuje vzdelávací kurz, tak už hneď pri propagácii tohto kurzu by malo byť významné komu je určený. Napr. pri

---

¹³ KRYSTONĚ, M.: Uspokojovanie edukačných potrieb v senu. In: *Úloha knižnice v rozvoji kľúčových kompetencií jednotlivca*. Banská Bystrica 2009. s 48

¹⁴ PRUSÁKOVÁ, V.: Andragogické aspekty skúmania cieľových skupín vo vzdelávaní dospelých. In *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava 2001. s. 21

¹⁵ PRUSÁKOVÁ, V.: Andragogické aspekty skúmania cieľových skupín vo vzdelávaní dospelých. In *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava 2001. s. 21

kurze s názvom „počítačový kurz pre seniorov“ je už z názvu jasné komu je kurz určený.

Ďalšími dôvodmi jasnej identifikácie cieľových skupín pri vzdelávaní sú špecifické vzdelávacie potreby. Nemôžeme do jednej vzdelávacej skupiny dať jednotlivcov, ktorí majú úplne odlišné očakávania od vzdelávacieho projektu a takisto nemôžeme do jednej vzdelávacej skupiny dať ľudí, ktorí majú veľmi rozdielnu úroveň vzdelania a vedomostí týkajúcich sa učiva vo vzdelávacom projekte. Napr. spomínaný „počítačový kurz pre seniorov“ predpokladá len základné alebo žiadne vedomosti a zručnosti práce s počítačom. Keby bol účastníkom takého kurzu senior, ktorý ovláda niekoľko programovacích počítačových jazykov, tak by mu bol takýto kurz zbytočný.

1.2 Dôvody vzdelávania dospelých

Dospelý človek ako ľudská individualita, je v súčasnej dobe elementárnou časťou chodu a života spoločnosti. V tejto modernej dobe prevládajú v odborných publikáciách názory, že vzdelávanie a učenie dospelých hrá zodpovednú úlohu v oblastiach ekonomického, sociálneho alebo individuálneho rozvíjania. Dospelí ľudia sa v každodennom živote stretávajú s tým, že musia zvládnuť rôzne situácie, ktoré sa vyskytujú v ich pracovnej oblasti, súkromnej oblasti alebo rôzne situácie vyskytujúce sa celkovo v spoločnosti. Dospelí ľudia musia jednať a vystupovať oveľa rýchlejšie a flexibilnejšie ako tomu bolo v minulosti. Kvôli takejto celospoločenskej požiadavke a zvýšeným nárokom na rozhodovanie a vystupovanie dospelých vzniká logický dôvod na potrebu vzdelávania dospelých.

Pojmy ako vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie spolu veľmi úzko súvisia. Niektoré odborné zdroje berú tieto dva pojmy dokonca ako synonymá.

Cieľom celoživotného vzdelávania, ktorého podstatnou súčasťou je aj vzdelávanie dospelých je vytvoriť také sociálne, politické a ekonomické prostredie, ktoré umožní každému človeku bez výnimky v plnom rozsahu rozvinúť svoj talent a umožniť mu, aby realizoval svoj tvorivý potenciál s výrazným akcentovaním zodpovednosti za vlastný život a dosiahnutie osobných cieľov. Ide teda o kontinuálne prebiehajúci

permanentný proces formovania človeka¹⁶, ktorý nie je možné dostatočne pokryť len formálnym školstvom ale je potrebné ho neustále dopĺňať rôznymi vzdelávacími neformálnymi aktivitami. Tieto aktivity by mali byť zamerané na rozvoj vedomostí, schopností, spôsobilostí a na získavanie skúseností, ktoré umožnia dospelému človeku spoznať včas svoje sily a možnosti a zapojiť ich do kultivovania seba samého, svojho sociálneho a profesijného prostredia, ale aby pritom porozumel aj zmenám, ktoré prebiehajú v jeho makroprostredí.¹⁷

Na vzdelávanie dospelých existuje aj akýsi nadnárodný globálny mierový dôvod.

Podmienkou budúcnosti ľudstva je zachovanie mieru. Medzinárodná stabilita a bezpečnosť je súčasťou procesu politickej a hospodárskej integrácie. Medzinárodné spoločenské (napr. vojenské a politické) organizácie sa spoločne snažia ochrániť zem pred katastrofou, ktorú by mohli spôsobiť moderné zbrane. Práve z tohto dôvodu je pre vzdelávanie dospelých obzvlášť veľkou témou a úlohou rozvíjanie kultúry mieru, prijatie demokratických inštitúcií, ako aj ich širšieho včlenenia sa do systému spoločnosti. Základom kultúry mieru je občianske a politické vzdelávanie. V rámci vzdelávania dospelých je vhodné zameriavať sa na nezávislé občianske združenia, ktoré poskytujú a zároveň aj vyžadujú vzdelávanie na poli objasňovania mechanizmov vo vnútri štátu a spoločnosti.¹⁸

Aj pre tieto spomenuté dôvody je žiaduce zaoberať sa myšlienkou rozširovania možností vzdelávania dospelých všade tam kde je to možné, v prípade tejto diplomovej práce teda vo vybranej knižnici.

Dôvody zvyšovania prístupnosti celoživotného vzdelávania

Zdôvodnenie zvyšovania prístupnosti celoživotného vzdelávania je jednou z ďalších základných podmienok zdôvodnenia cieľu práce, ktorý súvisí s rozširovaním možností vzdelávacích aktivít.

Koncept vzdelávania dospelých ako podstatná časť celoživotného vzdelávania by v tejto dobe nemal zmysel, keby nebol prístupný čo najväčšiemu počtu občanov. Už v samotnej myšlienke a pri definovaní primárneho cieľu celoživotného vzdelávania

---

¹⁶ HOTÁR, V., et al.: *Výchova a vzdelávanie dospelých Andragogika*. Bratislava 2000. s. 65

¹⁷ HOTÁR, V., et al.: *Výchova a vzdelávanie dospelých Andragogika*. Bratislava 2000. s. 65

¹⁸ KOLTAI, D.: Špecifické cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých. In *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava 2001. s. 86

je jeho prístupnosť naznačená aj ako individuálna požiadavka jednotlivca aj ako požiadavka celospoločenská.

Dôvod rozširovania prístupnosti celoživotného vzdelávania je odvodený od jeho cieľov, ktoré súvisia s výchovou k ľudským právam, k demokracii, tolerancii, medzinárodnému porozumeniu a k mieru. Teda veciam, ktoré nie sú dostatočne systematicky podchytené samotným formálnym školstvom. Aby sa tieto strategické ciele dali dosiahnuť, musí byť celoživotné vzdelávanie prístupné do maximálnej možnej miery vzhľadom na podmienky pre čo najväčší počet občanov, aby v konečnom dôsledku mal každý človek kedykoľvek, keď o to prejaví záujem prístup ku kvalitnému vzdelaniu a ďalšiemu pokračujúcemu vzdelávaniu. Jedným zo znakov je teda sloboda voľby jednotlivca v súvislosti s výberom vzdelávania a zodpovednosť občana za výber typu a druhu vzdelávacieho zariadenia, aby si mohol vybrať vzdelanie konvenujúce jeho individuálnym schopnostiam, záujmom a potrebám. K celoživotnému vzdelávaniu sa prihliada tak, že je to verejná služba, ktorá umožňuje slobodný prístup každého človeka k vzdelávaniu, ale mala by sa k nemu viazať aj možnosť ľudí rozhodovať o fungovaní a smerovaní vzdelávacích inštitúcií. Pri celoživotnom vzdelávaní nie je prípustné nikoho diskriminovať. Musí byť zabezpečený rešpekt voči ľudským právam a slobode. Týmto pádom je teda už z princípu orientované na toleranciu názorového, etnického, sociálneho a kultúrneho vedomia. Celoživotné vzdelávanie má významný sociálno-právny rozmer, daný dodržiavaním práva a tvorby legislatívy zo strany štátu, ďalej v zabezpečovaní podmienok na rovnoprávnosť prístupu k vzdelávaniu, ktoré musia byť objektívne a transparentné. Celoživotné vzdelávanie predstavuje zložitý spoločenský systém, ktorý je skonštruovaný z rozličných, navzájom prepojených systémov a procesov, ktoré sú determinované politickými, ekonomickými, kultúrnymi, etnickými, pracovnými a mnohými ďalšími faktormi a podsystémami. Tieto tvoriace sa systémy a podsystémy nosia v sebe rôzne formy vzdelávania, a to formálne i neformálne, školské i mimoškolské, plánované i príležitostné, podporné, rozširujúce, inovačné, kvalifikačné, rekvalifikačné, rozvojové atď. Aby sa podarilo uvedené zámery naplniť, používa sa celé spektrum foriem celoživotného vzdelávania. Pri celoživotnom vzdelávaní treba však brať ohľad na veľké rozdielnosti určené najmä obsahom a formou vzdelávania.¹⁹

---

¹⁹ HOTÁR, V., et al.: *Výchova a vzdelávanie dospelých Andragogika*. Bratislava 2000. s. 65

Z tejto kapitoly vidieť, že otázka vzdelávania dospelých je v súčasnosti vysoko aktuálnou témou, ktorej sa treba venovať. V nasledujúcej kapitole je opísané ako sa tejto problematike venuje Európska únia a Slovenská republika.

2. Podpora makroprostredia pre vzdelávanie dospelých

Podporovať v knižniciach (ale aj celkovo) vzdelávanie dospelých by bolo veľmi sťažené a ťažko zdôvodniteľné keby na to neexistovala akási spoločenská objednávka. V tomto prípade túto spoločenskú objednávku alebo inými slovami potrebu prezentuje záujem zo strany Európskej únie a aj zo strany Slovenskej republiky. Konkrétnejšie sú kroky v tomto smere popísané v nasledujúcich dvoch podkapitolách.

2.1 Vzdelávanie dospelých a Európska únia

Aj Európska únia ako medzinárodné európske spoločenstvo krajín má záujem participovať a podieľať sa na celoživotnom vzdelávaní a vzdelávaní dospelých.

15. novembra 2006 schválil Európsky parlament a rada rozhodnutie č.1720/2006/ES.²⁰ Toto rozhodnutie sa týka vzniku vzdelávacieho programu s názvom Program celoživotného vzdelávania. Slovenská republika sa zapojila do tohto vzdelávacieho programu 1. januára 2007. Program je rozdelený do nasledovných podprogramov: program Comenius, program Erasmus, program Leonardo da Vinci a program Grundtvig. Z pohľadu možnej finančnej podpory knižníc na aktivity súvisiace so vzdelávaním dospelých je najviac zaujímavý práve program Grundtvig.

Venuje sa potrebám vzdelávania dospelých a prostredníctvom mobilit, projektov, partnerstiev a tematických sietí môže pomáhať dospelým pri zvyšovaní ich vedomostí a zručností.

Popri cieľoch programu celoživotného vzdelávania má program Grundtvig tieto osobitné ciele:

- reagovať na vzdelávacie problémy starnúceho obyvateľstva v Európe;
- pomáhať poskytovať dospelým cesty k zvyšovaniu znalostí a kompetencií / spôsobilostí.

---

²⁰ *Ministerstvo školstva SR – Program CV.* URL: <<http://www.minedu.sk/>> [cit. 2010-02-12]

Program Grundtvig má tieto operačné ciele:

- zlepšiť kvalitu a dostupnosť mobility v celej Európe pre osoby zapojené do vzdelávania dospelých tak, aby sa do roku 2013 podporila mobilita najmenej 7000 takýchto osôb ročne.
- zlepšiť kvalitu spolupráce medzi organizáciami zapojenými do vzdelávania dospelých v celej Európe;
- pomáhať osobám z ohrozených sociálnych skupín a osobám, ktoré sa nachádzajú v zložitej sociálnej situácii, najmä starším ľuďom a tým, ktoré zanechali vzdelávanie bez dosiahnutia základnej kvalifikácie, aby mali alternatívne možnosti zapojiť sa do vzdelávania dospelých;
- podporiť vývoj inovačných postupov vo vzdelávaní dospelých a ich prenos, vrátane prenosu z jednej zúčastnenej krajiny do iných;
- podporovať rozvoj inovačného obsahu, služieb, pedagogických teórií a praxe celoživotného vzdelávania s podporou IKT (informačné a komunikačné technológie);
- skvalitniť pedagogické metódy a riadenie organizácií, ktoré poskytujú vzdelávanie dospelých.²¹

2.2 Stratégia a schéma celoživotného vzdelávania v SR

To, že potreba celoživotného vzdelávania je strategickým cieľom rozvoja spoločnosti si uvedomujú mnohé krajiny. Slovenskú republiku nevynímajú. Vznikajú rôzne stratégie, ktoré sú obyčajne výdatne podporované Európskou Úniou. Keďže Krajská knižnica v Trnave je na území Slovenska a to patrí do Európskej únie, musíme naznačiť a ilustrovať určitú politickú a ekonomickú vôľu podpory vzdelávania v tejto inštitúcii. Teoretickým východiskom je to, že Ministerstvo školstva vytvorilo stratégiu ktorú nazvalo: Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva. Samotné ministerstvo sa vyjadruje o stratégii vo viacerých médiách. Informuje o nej aj na internete, kde ju zdôvodňuje.

Slovenská republika doposiaľ nemá žiadnu stratégiu CŽV a CŽP a nemá zavedený funkčný systém celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva, ktoré by riešili potreby občanov a spoločnosti. Tento stav nezodpovedá oprávneným

---

²¹ *Trenčiansky samosprávy kraj – Celoživotné vzdelávanie – program Grundtvig*. URL: <<http://www.tsk.sk/sk/europska-unia/programy-eu/celozivotne-vzdelavanie/celozivotne-vzdelavanie-program-grundtvig>> [cit. 2010-02-12]

záujmom občanov a zamestnávateľov, verejnej správe na všetkých jej úrovniach a vzdelávacím inštitúciám, teda štyrom najdôležitejším aktérom v oblasti rozvoja ľudských zdrojov a zamestnanosti. Súčasné subsystémy celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva na Slovensku nie sú vzájomne otvorené a prepojené a neumožňujú občanom pružne nadobúdať potrebné vzdelanie a kvalifikáciu podľa vývoja potrieb zamestnávateľov, počas celého trvania aktívneho života. Pri vysokom tempe ekonomického rozvoja krajiny je logické očakávať zvýšenú potrebu častej a pružnej zmeny kvalifikácie u občanov a zvýšenú potrebu zamestnávania v nových profesiách u zamestnávateľov, pričom z časových a finančných dôvodov už nie je možné, aby sa novo nadobudnuté kvalifikácie dali získavať výlučne vo formálnom systéme vzdelávania.²²

Ministerstvo v tomto dokumente o stratégii hovorí o hlavnom dôvode jej vzniku aj to, že verejná správa a vzdelávacie inštitúcie by mali uľahčiť prístup vzdelávaniu občanom.

Najvýznamnejším dôvodom vzniku stratégie CŽV a CŽP je potreba systémovo zastrešiť existujúce subsystémy vzdelávania, vzájomne ich otvoriť a prepojiť do funkčných vzťahov doplnených celoživotným poradenstvom tak, aby spĺňali reálne potreby občanov, zamestnávateľov, verejnej správy a vzdelávacích inštitúcií uľahčiť prístup k vzdelávaniu, nadobúdaniu nových kvalifikácií a zamestnanosti počas celého aktívneho života občanov.²³

Táto stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva sa riadi podľa schémy²⁴. Najprv sú definované politické východiská, nimi sú:

- Lisabonská stratégia
- Národná stratégia a národný program reforiem
- Programové vyhlásenie vlády SR 2006 – 2010
- Národný strategický referenčný rámec SR 2007 – 2013
- Rezolúcia Rady EÚ o posilňovaní politík, systémov a aktivít v oblasti CŽP

---

²² Ministerstvo školstva SR – *Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva* URL: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=525>> [cit. 2010-02-12]

²³ Ministerstvo školstva SR – *Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva* URL: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=525>> [cit. 2010-02-12]

²⁴ Ministerstvo školstva SR – *Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva* URL: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=525>> [cit. 2010-02-12]

Tieto politické východiská pôsobia a úzko súvisia so systémom CŽV a CŽP, ktoré je tvorené:

- formálnym vzdelávaním
- neformálnym vzdelávaním
- informálnym učením sa
- celoživotným poradenstvom

Hlavný cieľ celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva má niekoľko strategických priorít. Pomocou týchto priorít sa realizuje stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva.

“Sú to strategické priority ako:

- monitorovanie a prognózovanie vzdelávacích potrieb
- zabezpečenie kvality CŽV a CŽP
- uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa
- efektívne investovanie do CŽV a CŽP
- rozvoj kľúčových kompetencií pre CŽV
- poskytovanie komplexných informačných služieb pre CŽV a CŽP a rozvoj učiacich sa regiónov
- efektívne čerpanie finančných prostriedkov ESF na implementáciu stratégie CŽV a CŽP²⁵

Vzdelávanie dospelých má teda v súčasnosti zelenú aj od Európskej únie aj od Slovenskej republiky. Boli prijaté strategické kroky a to rozhodnutie č. 1720/2006/ES o vzniku Programu celoživotného vzdelávania Európskym parlamentom a takisto aj Slovenská republika, konkrétne Ministerstvo školstva vytvorilo Stratégiu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva. Samozrejme tieto dokumenty súvisia viac či menej aj so vzdelávaním v knižniciach. Práve problematike vzdelávania v knižniciach sa venujem v nasledujúcej kapitole.

3. Špecifikácia vzdelávania dospelých v knižniciach

Táto kapitola vysvetľuje prepojenie a úzky súvis vzdelávania a knižníc a dôvody zaradenia knižníc medzi inštitúcie venujúce sa okrem iného vzdelávaniu. Jednou z teórií, ktorá spája dokopy vzdelávanie a knižnice je myšlienka knižnice ako komunitného centra, ktorá je znázornená v tejto časti práce.

---

²⁵ Ministerstvo školstva SR – Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva URL: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=525>> [cit. 2010-02-12]

3.1 Inštitúcie vzdelávania dospelých

“Inštitucionalizácia je proces, v ktorom sa určité jednanie a chovanie stáva spoločensky uznávané, podporované a vyžadované. V dnešnej dobe sa chápe vzdelávanie dospelých stále viac ako samozrejmosť a nutnosť. Tým sa utvrdzuje proces jeho inštitucionalizácie. Zároveň rastie význam vzdelávania a učenia sa dospelých, ktoré nie je organizované niekým druhým, ale ktoré si organizuje a riadi dospelý sám.”²⁶

Vzdelávanie dospelých ako proces celoživotného vzdelávania nie je zameraný na klasickú postupnosť typu predškolské vzdelávanie – základná škola – stredná škola – vysoká škola. Naopak, postup vzdelávania dospelých je skôr riešený voľnou možnosťou výberu rôznych formálnych a neformálnych prostredí a všakovakých inštitúcií.

Existuje viacero argumentov zdôvodňujúce nutnosť inštitucionalizácie a tvorby systému vzdelávania. V prípade verejne podporovaného vzdelávania dospelých:

- sa politika zameriava na reguláciu trhu práce alebo nejakú inú reguláciu v podobnom zmysle, regionálnu politiku a rovnosť šancí či podporu žien, na migrantov, bezdomovcov, telesne postihnutých, psychicky postihnutých atď.,
- ekonomika zdôrazňuje potrebu vytvorenia určitej kvalifikačnej štruktúry,
- vzdelávacie organizácie sa snažia orientovať na vyťaženie vlastnej kapacity, napr. v prípade stredných škôl, ktoré ponúkajú rekvalifikáciu alebo knižnic, ktoré ponúkajú rôzne vzdelávacie aktivity²⁷

Pri takejto spoločenskej potrebe vzdelávania dospelých vznikajú rôzne inštitúcie, kde sa takéto vzdelávanie aj prevádzkuje. Ide aj o súkromný sektor aj o štátny sektor. Samozrejme v drvivej väčšine sa jedná o neformálny typ vzdelávania. Takéto vzdelávanie môžu poskytovať rôzne kultúrne zariadenia, podniky alebo úseky podnikov a rôzne inštitúcie vzdelávania dospelých. Keďže táto práca sa týka Krajskej knižnice v Trnave tak je nutné spomenúť, že knižnica patrí pod štátny sektor a je to kultúrna inštitúcia s rôznymi funkciami. Medzi portfólio služieb poskytovaných knižnicou zaraďujeme aj neformálne vzdelávanie dospelých.

“Andragogické argumenty, podporujúce inštitucionalizáciu vzdelávania dospelých, vychádzajú z toho, že:

---

²⁶ BENEŠ, M.: *Andragogika*. Praha 2008. s.49

²⁷ BENEŠ, M.: *Andragogika*. Praha 2008. s.51

- i dospelý človek musí byť vo svojom rozvoji a vzdelávaní podporovaný a riadený
- orientácia na cieľové skupiny odstráni vzdelávacie deficity týchto skupín
- inštitucionalizácia zamedzí kurikulárnym deficitám spontánne prebiehajúceho učenia
- profesionalizácia andragógov prekoná deficity vznikajúce činnosťami laikov, učením sa s kolegami, známymi alebo príbuznými.²⁸

Pri vzdelávaní dospelých je teda inštitucionalizácia veľmi dôležitým prvkom, nasledujúca kapitola ilustruje, že aj knižnice sú plnohodnotnou a dôležitou zložkou inštitucionalizácie vzdelávania dospelých.

3.2 Knižnice ako inštitúcie vzdelávania

To, že pojmy knižnica a vzdelávanie veľmi úzko súvisia je definované už v samotnom zákone o knižniciach. Zákon hovorí o úzkom prepojení knižníc a vzdelávania.

1. Knižnica zabezpečuje slobodný prístup k informáciám šíreným na všetkých druhoch nosičov; napomáha uspokojovanie kultúrnych, informačných, vedeckovýskumných a vzdelávacích potrieb; podporuje celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.
2. Knižnica plní svoje úlohy poskytovaním knižnično-informačných služieb z vlastných knižničných fondov a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov.²⁹

Na veľmi podobných celospoločenských princípoch aké má vznik potreby celoživotného vzdelávania sa dá vyjadriť aj potreba knižníc.

Knihovníctvo a potreba knižníc je sociálny a spoločenský jav, ktorého vývoj sa začal už v staroveku. Knižnice, ktoré boli kedysi niečo také ako archívy sa zjavili vtedy, keď množstvo dokumentov v zbierkach bolo také veľké, že si už vyžadovalo racionálny spôsob organizácie. Knižnice v tých časoch ukazovali a odzrkadľovali kultúrnu a tým pádom aj spoločenskú vyspelosť nejakého mesta, národa či štátu. Na rozvoj knižníc pozitívne alebo negatívne vplývali spoločenské, politické, ekonomické a kultúrne vzťahy. Knižnice sú teda produkt spoločnosti. Až v druhom rade sa dá

²⁸ BENEŠ, M.: *Andragogika*. Praha 2008. s.51

²⁹ § 2 ods. 1 a 2 zákona č. 183/2000 Z. z., o knižniciach.

hovorí o tom, že knižnice, sú produktom tvorivej práce knihovníkov. Hlavným zameraním knižníc vždy bolo sprístupňovanie fixovaného a kódovaného poznania, teda aktívna účasť v procese ľahkého zdieľania informácií. Zmeny v knižničných službách neboli len výsledkom zmeny názorov pracovníkov knižníc, ale ich podstata sa menila podľa toho, ako sa vyvíjali formy a spôsoby sociálnej a spoločenskej komunikácie. Dôraz na prezenčné služby (symbolizovaný reťazou, ktorá drží knihu o regál či stôl) vyplýval z nedostatku a veľkej vzácnosti dokumentov, dôraz na služby širokej verejnosti zasa odrážal okrem demokratického štátneho zriadenia aj skutočnosť, že produkcia dokumentov zlacnela a bol ich relatívny dostatok. Rovnako platí, že napríklad rešeršné služby odrážajú nárast počtu dokumentov v spoločnosti, ktorý je už jednotlivcom absolútne nezvládnuteľný. Stav knihovníctva je dôsledok stavu spoločnosti. Následne však platí, že knihovníctvo je aj príčina (jedna z príčin) stavu spoločnosti. Knihovníctvo je sociálna inštitúcia univerzálneho dosahu. Používatelia knižníc pochádzajú zo všetkých sociálnych vrstiev. Je to veľká časť detí, takmer všetci študenti či vedci, zamestnanci i podnikatelia, ženy na materskej dovolenke aj dôchodcovia. Toto naznačuje, že prakticky každá ekonomická, veková či intelektuálna vrstva spoločnosti má v knižniciach svojich reprezentantov alebo inými slovami zástupcov. V dnešnej dobe sa spoločenské ocenenie knižníc v prvom rade prejavuje ich financovaním. Ak by nemali knižnice svoje opodstatnenie, spoločnosť (či jej prvky) by knižnice prestala financovať. Občasné výkyvy alebo výpadky vo financovaní väčšinou súviseli s ekonomickou krízou spoločnosti, nie s poklesom spoločenského uznania za služby knižníc. Úplne odlišnou témou bola likvidácia knižníc z mocenských dôvodov. Ničenie knižníc spôsobené barbarskými dobyvatelmi, fanatickými fundamentalistami či šíalenými cisármi rozhodne nemožno považovať za krízy knihovníctva, ale za krízy celej spoločnosti, ktoré sa prejavili aj na knižniciach. Vždy bolo jasné, že knižnice sa skôr či neskôr znova postavia na vlastné nohy, pretože sú rozvíjajúcou sa spoločnosťou až priveľmi vyžadované a nebolo by trvalo udržateľné ich stále ničiť a udržiavať na nízkej úrovni. Knihovníctvo modernej spoločnosti dokazuje, že vie byť zároveň sociálne, liberálne i ekologické. Sociálne je preto, že bolo vybudované na princípe solidarity a štátneho (komunitného) financovania fondov a služieb, čiže rovnostárskeho prístupu k informáciám. Liberálne je z dôvodu, že sa snaží šíriť informácie bez ohľadu na ich pôvod či pôvod autora. Knižnice sa vo svojej podstate majú snažiť vždy brániť cenzúre a vyznávať etiku rôznych intelektuálnych slobôd. Knihovníctvo sa však

v dnešnej dobe dá považovať aj za ekologické, pretože namiesto nákupu preferuje požičiavanie a namiesto jednorazového využitia opakované používanie.³⁰

Verejné knižnice ako potenciálne inštitúcie vzdelávania dospelých obsahujú veľký potenciál, ktorý by bolo možné a vhodné využiť a ktorý sa už aj samozrejme v niektorých knižniciach efektívne využíva.

Ak nemyslíme teraz len na kvalitný knižničný fond tak hlavné benefity verejných knižníc sú predovšetkým atribúty ako:

- dostupnosť – doba prístupnosti pre verejnosť, umiestnenie v centre, prístupnosť všetkým, stále väčšia orientácia na služby menšinám a handicapovaným, vľúdnosť a komunikatívnosť personálu,
- dostupnosť internetu – už takmer všetky knižnice disponujú modernými informačnými technológiami a garantujú rovný prístup k informáciám pre všetkých,
- bohatstvo informácií a schopnosť s nimi pracovať – schopnosť vyhľadávať v informačných zdrojoch i schopnosť informácií sprostredkovať spôsobom pre užívateľa akceptovateľným,
- sú pamätné miesta – knižnice zbierajú, spracovávajú, uchovávajú a poskytujú informácie zo svojho regiónu,
- priestory – použiteľnosť príjemného prostredia a skúseností knihovníkov v organizovaní rozličných (aj vzdelávacích) akcií pre verejnosť,
- orientácia na poskytovanie služieb občanom i organizáciám v mieste,
- znalosť miesta i miestnych ľudí
- neutrálna pôda pre stretávanie sa rôznorodých skupín³¹

To, že má i štát záujem (v tomto prípade štát Slovenská republika) rozvíjať celoživotné vzdelávanie vo svojich inštitúciách, a do ktorých zaraďuje aj verejné knižnice sa dá ilustrovať štátnou stratégiou, ktorá má názov Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva³². Táto stratégia má viacero bodov, z ktorých jeden je venovaný práve celoživotnému vzdelávaniu. Názov tejto časti sa volá Podpora celoživotného vzdelávania a zvyšovanie informačnej gramotnosti používateľov.

---

³⁰ RANKOV, Pavol.: Spoločenské funkcie knižníc v dávnej minulosti a najbližšej budúcnosti. *ITlib. Informačné technológie a knižnice*, 2003, roč. 7, č. 1

³¹ JEZKOVÁ, Zuzana.: Komunitní knihovna – veřejná knihovna pro celou komunitu. *Čtenář*, 2005, roč. 57, č. 4, s. 110 - 112

³² *Ministerstvo Kultúry SR - Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva* URL: <<http://www.culture.gov.sk/kulturne-dedicstvo/kniznicny-system/dokumenty/stratgia-rozvoja-slovenskho-knihovnictva-na-roky-2008-2013>> [cit. 2010-02-12]

Obsahuje viaceré informácie o podpore knižníc pri celoživotnom vzdelávaní. Sú tam zdôraznené priority ako podpora rozširovaniu partnerstiev medzi knižnicami, vzdelávacími ustanovizňami a zariadeniami, občianskymi združeniami, osvetovými zariadeniami a podobne. Ďalej je v tomto bode uvedené, že prostredníctvom knižníc by sa malo podporiť vzdelávanie vybraných cieľových skupín, najmä rómskych komunít, dlhodobo nezamestnaných občanov, žien na materskej dovolenke, občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou, občanov v postproduktívnom veku atď.

Táto stratégia podporuje dobudovanie verejných a vedeckých knižníc tak, aby mohli v zmysle koncepcie celoživotného vzdelávania v Slovenskej republike primerane plniť úlohy lokálnych centier vzdelávania.

3.3 Verejné knižnice ako komunitné centrá

Na Slovensku sú knižnice podľa zákona rozdelené do viacerých typov. Pre potreby dosiahnutia cieľa teoretickej časti práce je najvhodnejšie vysvetliť komunitné centrum v súvislosti s knižnicami so statusom knižnice verejné. Ak má verejná knižnica naplňovať požiadavku celoživotného vzdelávania alebo aj inými slovami vzdelávania dospelých musí byť chápaná ako akési komunitné centrum. Nemôže sa obmedziť len na služby typu: prídem, požičiam si knihu alebo časopis a odídem. Naopak knižnica sa má prezentovať tak ako vo väčšine vyspelých demokratických krajinách. Verejné knižnice sú v takýchto krajinách chápané ako celospoločensky prospešné inštitúcie.

Myšlienka verejnej knižnice s pripísaným statusom knižnice ako komunitného centra je v poslednom období v centre pozornosti odbornej verejnosti v mnohých štátoch sveta. Podnetom na diskusie a následné aktivity a projektom verejných knižníc boli rôzne materiály medzinárodných organizácií, ktoré sa vyjadrovali k funkciám, úlohám a poslaním verejných knižníc, ale predovšetkým zrýchľujúce sa tempo zmien, ktoré prebiehajú v spoločnosti a takisto v bezprostrednej blízkosti knižníc. Tieto spoločenské zmeny majú v každej lokalite špecifický charakter a tak si knižnice čoraz intenzívnejšie uvedomujú potrebu ich podpory a transformujú svoje aktivity tak, aby sa stali prirodzeným centrom komunity a podporovali jej rozvoj. Trend takýchto rôznych a častých zmien sa samozrejme dotýka aj spoločnosti na Slovensku a tak i slovenské verejné knižnice by mali hľadať cesty, ako sa stať

centrom spoločenského diania vo svojej lokalite. Mnohé zahraničné aktivity v tomto smere môžu byť podnetom i pre slovenské verejné knižnice.³³

Ako prebieha informatizácia spoločnosti (v širokom význame slova), tak prebieha aj informatizácia knižničnej činnosti. Takéto prebiehajúce procesy informatizácie vyvolávajú časté diskusie o možnej zmene spoločenských funkcií verejných knižníc.

“Verejné knižnice plnia informačnú, vzdelávaciu, kultúrnu a sociálnu funkciu. Menia sa však metódy, formy a predovšetkým rozsah a charakter pôsobenia v súlade so zmenami podmienok života každej lokality, v ktorej knižnice pôsobia. Prehľbuje sa tým najmä humanizačný charakter pôsobenia verejných knižníc. Nasvedčujú tomu mnohé známe skúsenosti z verejných knižníc v zahraničí. V ich činnosti dominuje úsilie o zachovanie humánnych, kultúrnych a vzdelanostných hodnôt prostredníctvom služieb a aktivít pre celú komunitu. Výsledkom týchto snáh je zmenená optika verejnej knižnice, predovšetkým zlepšenie jej spoločenského statusu, upevňovanie jej pozície v neustále silnejšom konkurenčnom prostredí komerčnej, zmaterializovanej kultúry.”³⁴

Aké funkcie a úlohy by mala vlastne knižnica so statusom komunitného centra spĺňať? Jednoducho také, ktoré by sa dal pokojne prirovnať k funkciám a úlohám celoživotného vzdelávania a jeho definícii. Pretože myšlienka knižnice ako komunitného centra je veľmi podobná myšlienke celoživotného vzdelávania.

Podstata knižnice ako komunitného centra v rozvinutých demokratických krajinách zodpovedá zabezpečovaniu vzdelávacích, informačných, čitateľských, kultúrnych, záujmových a občianskych potrieb a záujmov všetkých príslušníkov komunity. Knižnica v podstate prispôbuje svoje služby týmto potrebám a vytvára podmienky a príležitosti pre uspokojovanie príslušných potrieb, ktoré sú nutné pre aktivizáciu jednotlivých príslušníkov komunity, čím sa významnou mierou podieľa na jej rozvoji a zvyšovaní kultúrnej úrovne. V podstate ide o rozširovanie úloh verejnej knižnice v súlade s potrebami príslušníkov konkrétnej komunity. Fungovanie knižníc ako komunitných centier závisí do veľkej miery od konkrétnych podmienok jednotlivých lokalít, v ktorých sa knižnice nachádzajú. V procese transformovania knižníc na komunitné centrá dominujú také princípy, ako neziskovosť, rozvoj komunitnej

---

³³ SÁKALOVÁ, Elena.: Transformácia verejných knižníc na komunitné centrá. *Knižnica*, 2004, roč. 5, č. 11 - 12, s. 505

³⁴ SÁKALOVÁ, Elena.: Transformácia verejných knižníc na komunitné centrá. *Knižnica*, 2004, roč. 5, č. 11 - 12, s. 505

kultúry, vzdelanosti, podpora informovanosti, gramotnosti, čitateľstva, podpora sociálnych vzťahov a celkové skvalitnenie života komunity a všetkých jej príslušníkov.

Transformácia knižníc na komunitné centrá vychádza vždy z lokálnych podmienok a potrieb, zároveň ich však cieľavedome pomáha vytvárať a formovať. Cieľ tejto diplomovej práce má v podstate tiež potenciál posunúť proces transformácie knižníc na komunitné centrá o kúsok ďalej. Pretože, tento proces je postupný a predstavuje dlhodobý strategický program, pre ktorého plnenie si knižnica musí získavať potrebných partnerov (mienkotvorné a rozhodujúce zložky verejnosti, sponzorov, dobrovoľníkov, vlastný personál).³⁵

V teoretickej časti som špecifikoval pojmy súvisiace so vzdelávaním dospelých, opísal som podporujúce kroky Európskej únie a Slovenskej republiky na vzdelávanie dospelých a uviedol som teóriu o myšlienke vzdelávania v knižniciach. Ako sa myšlienka vzdelávania dospelých v knižniciach realizuje v praxi sa už venujem v nasledujúcej praktickej časti.

PRAKTICKÁ ČASŤ

Cieľom praktickej časti práce je zanalyzovať súčasnú ponuku vzdelávania v Krajskej knižnici v Trnave a hlavne navrhnúť nové možnosti vzdelávacích aktivít pre dospelých, ktoré by mohla ponúknuť Krajská knižnica v Trnave.

Návrhy na zlepšenie a optimalizáciu vzdelávacej ponuky Krajskej knižnice v Trnave vychádzajú z viacerých zdrojov a informácií. Návrhom na zlepšenie predchádzalo štúdium odbornej literatúry týkajúce sa hlavne vzdelávania v knižniciach a teórií a poznatkov s tým súvisiacich. Ďalším zdrojom pre návrhy na optimalizáciu bola analýza Krajskej knižnice v Trnave a porovnanie vzdelávacej ponuky od piatich slovenských knižníc s krajskou pôsobnosťou a jednej českej knižnice zaoberajúcej sa celoživotným vzdelávaním. Jedným z relevantných zdrojov bol aj malý prieskum anketovou formou, ktorý bol určený priamo návštevníkom knižnice.

Ako prvé však považujem za vhodné Krajskú knižnicu v Trnave predstaviť.

---

³⁵ SÁKALOVÁ, Elena.: Transformácia verejných knižníc na komunitné centrá. *Knižnica*, 2004, roč. 5, č. 11 - 12, s. 505

4. Predstavenie organizácie

Pre potreby tejto diplomovej práce sa táto kapitola venuje predstaveniu Krajskej knižnice v Trnave. Toto definovanie vychádza z viacerých interných dokumentov jedným z nich je aj organizačný poriadok. Táto práca nazýva väčšinou túto organizáciu ako Krajská knižnica v Trnave (knižnica s krajskou pôsobnosťou) v tejto časti práce sa však na základe organizačného poriadku bude hovoriť o tejto organizácii ako o Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave čo je synonymom pre výraz Krajská knižnica v Trnave.

4.1 Úvod do knižnice Juraja Fándlyho v Trnave

Knižnica Juraja Fándlyho je najväčšia verejná knižnica v Trnavskom samosprávnom kraji a jediná verejná knižnica na území mesta Trnava. Svojimi zbierkami a službami, ktoré poskytuje širokej verejnosti, je jedinečnou inštitúciou v oblasti neformálneho vzdelávania, kultúry a regionálnych informácií. Adresné služby poskytuje knižnica skupinám so špecifickými potrebami, ako sú deti a mládež, nevidiaci a slabozrakí, inak zdravotne a mentálne hendikepovaní a sociálne znevýhodnení občania.

Hlavné sídlo knižnice je v budove na Rázusovej ul. č.1, v centre mesta. Budova z roku 1914 je dielom významného slovenského architekta Milana M. Harminca, pôvodne postavená pre Slovenskú hospodársku banku. Knižnica sa nasťahovala v roku 1952. Vlastníkom budovy je Trnavský samosprávny kraj.³⁶

Všetky odborné aj administratívne procesy sú automatizované. Knižnica využíva knižnično-informačný systém Rapid Library, ktorý je však už nekompatibilný s novými operačnými systémami. Knižnica je pripojená na optickú sieť SANET.

Knižničný fond má univerzálny charakter, obsahuje cca 245 tisíc dokumentov. Profilácia fondu zohľadňuje používateľské zázemie mesta a regiónu. Používatelia majú k väčšine knižničného fondu voľný prístup. Fond sa pravidelne aktualizuje nákupom nových dokumentov a vyradovaním zastaralých a opotrebovaných.

Evidencia a katalóg sa vedie v elektronickej forme. Knižničný fond študovne a oddelenia odbornej literatúry je zabezpečený elektronickým ochranným systémom (od roku 2005 v študovni, od roku 2006 v oddelení odbornej literatúry).

---

³⁶ *Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave – história* URL: <<http://www.kniznicatrnava.sk/sk/historia/>> [cit. 2010-02-12]

Verejnosti je knižnica prístupná 54 hodín týždenne, v pondelok až piatok od 8.00 do 18.00, v sobotu od 8.00 do 12.00 hod. Mimo hlavnej budovy sú umiestnené hudobné oddelenie a štyri pobočky:

hudobné oddelenie – Dom hudby, Ul. M. Schneidra-Trnavského č. 5,

pobočka Modranka – Základná škola, ul. I. Krasku č. 27

pobočka Prednádražie – Základná škola, ul. K. Mahra č. 11

pobočka Tulipán – Základná škola, Gorkého ul. č. 21

pobočka Vodáreň – Základná škola, Atómová ul. č. 1³⁷

4.2 Knižnica Juraja Fándlyho podľa organizačného poriadku

Organizačný poriadok bol vydaný riaditeľom Knižnice Juraja Fándlyho a schválený Trnavským samosprávnym krajom³⁸.

Postavenie organizácie

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave je právnická osoba zriadená Trnavským samosprávnym krajom na dobu neurčitú.

Je to príspevková organizácia, ktorá je na rozpočet vyššieho územného celku – Trnavského samosprávneho kraja, zapojená príspevkom, hospodári samostatne a vo vlastnom mene nadobúda práva a zaväzuje sa.

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave spravuje majetok vo vlastníctve vyššieho územného celku, ktorý jej bol zverený do správy na plnenie predmetu jej činnosti a je oprávnená majetok vyššieho územného celku držať, užívať, brať úžitky a nakladať s ním v súlade so zákonom NR SR č.446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov a zásadami hospodárenia s majetkom vyššieho územného celku.

Poslanie, pôsobnosť a úlohy

Poslaním Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave je zabezpečiť slobodný prístup k informáciám šíreným na všetkých druhoch nosičov, napomáhať uspokojovaniu kultúrnych, informačných, vedeckovýskumných a vzdelávacích potrieb, podporovať celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.

---

³⁷ *Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave* URL: <<http://www.kniznicatrnava.sk>> [cit. 2010-02-12]

³⁸ *Interný dokument - Organizačný poriadok Knižnice Juraja Fándlyho 2009*

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave svoje poslanie realizuje najmä tým, že utvára a sprístupňuje univerzálny knižničný fond vrátane knižničných dokumentov miestneho významu, poskytuje základné knižnično-informačné služby a špeciálne knižnično-informačné služby vrátane prístupu k vonkajším informačným zdrojom, organizuje a uskutočňuje kultúrno-vzdelávacie aktivity, utvára a sprístupňuje regionálne bibliografické a faktografické databázy, odborne spracúva regionálnu bibliografiu a plní úlohy spojené s koordináciou bibliografickej činnosti v regióne, zabezpečuje na základe zmluvných vzťahov doplňovanie knižničných fondov obecných knižníc v okresoch Trnava, Piešťany a Hlohovec, spracúva štatistiku o verejných knižniciach, poskytuje metodickú pomoc a poradenské služby obecným knižniciam v okresoch Trnava, Piešťany, Hlohovec, knižniciam iných typov a ich zriaďovateľom a zakladateľom, zúčastňuje sa na tvorbe, udržiavaní a sprístupňovaní súborných katalógov v knižnici.

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave participuje na plnení úloh rozvoja kultúrno-spoločenského života regiónu, pričom v súlade so svojím poslaním spolupracuje s ostatnými kultúrnymi inštitúciami.

Knižnica koordinuje a poradensky usmerňuje ostatné regionálne knižnice v Trnavskom samosprávnom kraji. Zabezpečuje úlohy spojené s bibliografickou registráciou a koordináciou bibliografickej činnosti v samosprávnom kraji, zabezpečuje úlohy spojené s dokumentovaním stavu a rozvojom knižnično-informačných služieb verejnosti prostredníctvom knižničného systému v samosprávnom kraji.

Zásady organizácie a riadenia

Štatutárnym orgánom Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave je riaditeľ, ktorého na základe výberového konania vymenúva a odvoláva zastupiteľstvo trnavského samosprávneho kraja. Riaditeľ riadi knižnicu v súlade so zriaďovacou listinou, za jej činnosť zodpovedá zriaďovateľovi. Riaditeľ ustanovuje a odvoláva svojho zástupcu, ktorý zastupuje riaditeľa v čase neprítomnosti v plnom rozsahu jeho práv a povinností. Riaditeľ zodpovedá podľa platných právnych predpisov za hospodárenie správou majetku a personálny rozvoj knižnice. Riadiacimi aktami riaditeľa sú smernice, príkazy, zápisnice, poverovacie listy a iné akty v súlade s právnymi predpismi.

Hlavným interným poradným orgánom riaditeľa knižnice je porada vedenia knižnice. Na nej sa prerokávajú návrhy rozhodnutí, ktoré podstatným spôsobom ovplyvnia činnosť knižnice, jej vonkajšie vzťahy, riadenie alebo štruktúru, ako aj závažné aktuálne problémy knižnice. Prerokáva konkrétne úlohy, postupy a koordináciu činností vyplývajúce pre jednotlivé organizačné útvary knižnice z týchto rozhodnutí. Úlohy pridelené na porade vedenia alebo na základe jeho rokovania sú príkazmi riaditeľa knižnice a vedúci zamestnanci sú povinní o nich informovať svojich podriadených zamestnancov.

Vedenie knižnice

Vedenie knižnice tvoria:

- vedúci útvaru knižničných fondov
- vedúci útvaru referenčných služieb
- vedúci útvaru výpožičných služieb
- vedúci útvaru ekonomiky a prevádzky

Podľa potreby sa na porade vedenia zúčastňuje predseda odborovej organizácie pri knižnici a ďalší odborní zamestnanci. Pre zabezpečenie vybraných úloh môže riaditeľ vymenovať odborné komisie, ktoré sa riadia osobitným štatútom, alebo dočasné pracovné skupiny.

Organizačné útvary

Z organizačného hľadiska sa knižnica člení nasledovne:

1. Útvar riaditeľa
2. Útvar knižničných fondov
3. Útvar referenčných služieb
4. Útvar výpožičných služieb
5. Útvar ekonomiky a prevádzky

Stručné zhrnutie úloh jednotlivých organizačných útvarov

Útvar riaditeľa

Útvar riaditeľa sa člení na: sekretariát, úsek metodiky a koordinácie knižničných činností, úsek informačných technológií a úsek marketingu.

Sekretariát zabezpečuje sekretárske práce pre riaditeľa knižnice, administratívu knižnice, funkciu podateľne, registratúry, styk s poštou a podobne. Vede agendu zákona č.211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám.

Úsek metodiky a koordinácie knižničných činností poskytuje odbornú metodickú pomoc regionálnym knižniciam a ich zriaďovateľom v Trnavskom samosprávnom kraji a obecným knižniciam v okresoch Hlohovec, Piešťany a Trnava. Vykonáva štatistické zisťovanie v knižniciach. Zabezpečuje vzdelávanie knihovníkov verejných knižníc. Zabezpečuje úlohy vnútornej kontroly odborných činností v knižnici.

Úsek informačných technológií

Zabezpečuje prevádzku a rozvoj automatizovaného knižnično-informačného systému v knižnici, skoliacu a poradenskú činnosť odbornej obsluhy knižničných systémov. Zabezpečuje rozvoj, údržbu a aktualizáciu webovej stránky knižnice.

Úsek marketingu

Vykonáva marketingovú analýzu, podáva návrhy na spracovanie marketingovej stratégie knižnice, vypracúva marketingové plány. Zabezpečuje projektový manažment. Zodpovedá za propagačnú a reklamnú činnosť, komunikáciu s verejnosťou a médiami.

Útvar knižničných fondov

Zabezpečuje akvizíciu a adjustáciu knižničného fondu, vedie a uchováva majetkovo právnu evidenciu dokumentov v zmysle platných predpisov, získava a spracúva neperiodické a periodické regionálne dokumenty, zodpovedá za využitie finančných prostriedkov určených na nákup dokumentov.

Útvar referenčných služieb

Zhromažďuje informácie o fondoch, informačných zdrojoch a službách vlastnej knižnice, ďalších knižníc, informačných inštitúcií a systémov a na základe toho poskytuje konzultačné a rešeršné služby a podáva faktografické a bibliografické informácie. Zabezpečuje prevádzku študovní a učebne. Organizuje informačnú výchovu používateľov a iné propagačné, vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia a aktivity v súvislosti s úlohami knižnice ako komunitného centra.

Útvar výpožičných služieb

Zabezpečuje absenčné a prezenčné sprístupňovanie a využívanie knižničného fondu v zmysle Knižničného a výpožičného poriadku Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave.

Útvar ekonomiky a prevádzky

Vedie komplexnú personálnu a pracovno-právnu agendu organizácie, zodpovedá za spracovanie miezd. Zabezpečuje úlohy v oblasti sociálnej a zdravotnej starostlivosti zamestnancov. Zodpovedá za ochranu osobných údajov v zmysle zákona. Zostavuje návrh rozpočtu knižnice v spolupráci s riaditeľom, spracúva podrobný rozpočet, sústavne sleduje, kontroluje a vyhodnocuje čerpanie rozpočtu.

Počet zamestnancov

Útvar riaditeľa ma 5 zamestnancov, útvar knižničných fondov 4, útvar referenčných služieb 5, útvar výpožičných služieb 20 a útvar ekonomiky a prevádzky 5. Spolu je v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave zamestnaných 39 pracovníkov.

5. Popis súčasného stavu ponuky vzdelávania v KJF Trnava

5.1 Konceptia rozvoja Krajskej knižnice v Trnave

Jedným z interných materiálov Krajskej knižnice v Trnave je materiál s názvom Konceptia rozvoja KJF v Trnave z roku 2008. V tomto materiály je zadaná vízia knižnice, teda ciele a smer, ktorým sa táto inštitúcia chce uberať do budúcnosti. Vízia knižnice je vybudovať modernú verejnú knižnicu, ktorá spojením fyzického a virtuálneho priestoru sprístupní služby sedem dní v týždni 24 hodín denne. Zároveň však bude povzbudzovať ľudí k návšteve knižnice, k čítaniu, sociálnej komunikácii a celoživotnému vzdelávaniu svojimi atraktívnymi službami, vzdelaným a ochotným personálom, príjemným prostredím a zaujímavým programom. Vytvoriť knižnicu ako centrum poznania, kultúry a komunikácie v Trnavskom samosprávnom kraji.

Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva 2007–2013³⁹

Knižnica Juraja Fándlyho je súčasťou knižničného systému Slovenskej republiky a podľa interného dokumentu knižnice pod názvom Konceptia rozvoja KJF v Trnave program jej rozvoja vychádza zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2007 až 2013 – Knižnice pre vedomostnú spoločnosť. Z tohto dokumentu vyplýva, že je žiaduce kontinuálne pokračovať v dosahovaní stabilných prioritných

---

³⁹ Interný dokument - Konceptia rozvoja KJF v Trnave

strategických cieľov knižničného systému, pričom sa treba zamerať na realizáciu týchto dlhodobých strategických úloh:

1. informatizácia knižníc
2. zabezpečovanie informačných zdrojov pre knižnice
3. knižnično-informačné služby
4. tvorba, ochrana a sprístupňovanie digitalizovaného kultúrneho a vedeckého dedičstva
5. pasportizácia a ochrana historických knižničných fondov
6. rozvoj ľudských zdrojov a systematické vzdelávanie zamestnancov knižníc
7. podpora celoživotného vzdelávania a zvyšovanie informačnej gramotnosti používateľov
8. výstavba a rekonštrukcia knižníc, ochrana knižničného fondu⁴⁰

Jednou zo strategických úloh je podpora celoživotného vzdelávania a zvyšovania informačnej gramotnosti používateľov. Knižnica sa zúčastňuje na procese celoživotného vzdelávania občanov tým, že poskytuje prístup k informáciám, no zároveň ich učí, ako sa informácie vyhľadávajú. Uplatňujú sa pri tom rôzne formy práce. Najväčší podiel tvoria hodiny informačnej výchovy používateľov, ktoré najviac využívajú základné školy, potom stredné školy a iba sporadicky univerzity. Oblúbené sú aj kurzy pre seniorov. Záujem zo strany ostatnej dospeléj verejnosti, však ešte nebol zmapovaný.

Cieľom tejto strategickej úlohy je podľa interného definovania knižnice podporovať rovnosť šancí pri plnení základného ľudského práva na celoživotné vzdelávanie, rozšíriť informačnú výchovu používateľov na všetky skupiny používateľov s cieľom zvýšiť ich funkčnú gramotnosť a tým aj schopnosť efektívne vyhľadávať a využívať informačné zdroje.

Ku každej strategickej úlohe si knižnica sformulovala niekoľko bodov, napr. k spomínanej stratégii o podpore CŽV a zvyšovanie informačnej gramotnosti používateľov sú to tieto:

1. pokračovať v spolupráci so školami, ako aj s ďalšími partnermi zabezpečujúcimi celoživotné vzdelávanie na miestnej a regionálnej úrovni
2. napomáhať vzdelávaniu a zvyšovaniu informačnej gramotnosti nevidiacich a inak zdravotne postihnutých občanov

---

⁴⁰ Interný dokument - Konceptia rozvoja KJF v Trnave

3. vytvoriť program podpory informačnej gramotnosti seniorov
4. zvyšovať úroveň hodín informačnej výchovy neustálou aktualizáciou obsahu a využitím nových technických prostriedkov

Znenie týchto bodov si knižnica sformulovala len pre interné potreby, nie sú záväzné v súvislosti s nejakým nadriadeným úradom.

V súvislosti so Stratégiou rozvoja slovenského knihovníctva 2007-2013 Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky zasielalo na jednotlivé verejné knižnice dotazník, kde sa vedenie knižnice (riaditeľ) vyjadrovalo k viacerým otázkam, ktoré sa týkali mimo iného aj vzdelávania v knižnici. V nasledujúcom texte vyberám práve tie dve otázky a odpovede knižnice, ktoré sa týkajú témy vzdelávania dospelých.

Ministerstvom bola položená otázka, či knižnica organizuje komunitné aktivity, či participuje na regionálnom rozvoji v oblasti vzdelávania, kultúry, cestovného ruchu a miestnych podnikateľských aktivít. Keď áno, tak ako a aký bol počet takýchto aktivít za rok 2008 a 2009?

Výsledky monitorovania knižnice (odpoveď bola zaslaná aj samotnému ministerstvu) boli nasledovné⁴¹:

Knižnica J. Fándlyho v Trnave svojimi komunitnými aktivitami participuje na regionálnom rozvoji najmä v oblasti vzdelávania a v intenciách sociálnej funkcie verejnej knižnice:

Seniori:

Informačná gramotnosť seniorov – kurz základov práce s PC, e-mailom, vyhľadávanie informácií na verejných portáloch, vyhľadávanie literatúry v knižniciach

Počet podujatí: 23

Nezamestnaní:

Informačná gramotnosť – kurz základov práce s PC, e-mailom, vyhľadávanie informácií na verejných portáloch, vyhľadávanie literatúry v knižniciach

---

⁴¹ Interný dokument knižnice- dotazník Ministerstva Kultúry SR adresovaný knižniciam

Počet podujatí: 2

Mamičky na rodičovskej dovolenke:

Informačná gramotnosť– kurz základov práce s PC, e-mailom, vyhľadávanie informácií na verejných portáloch, vyhľadávanie literatúry v knižniciach

Počet podujatí: 1

Cyklos podujatí Maličká a mamičky – stretnutia s knihou na podporu čítania v rodinách s deťmi v predškolskom veku

Počet podujatí: 3

Ľudia zdravotne znevýhodnení:

Prezentácie činnosti oddelenia pre nevidiacich, nové služby pre nevidiacich a zrakovopostihnutých, výstava kompenzačných pomôcok

Spoločné programy pre deti, združené v ADAM – Asociácia detí a mládeže s vnútorným a telesným ochorením v SR.

Hudobné programy pre ľudí s duševným ochorením a ľudí s telesným ochorením

Počet podujatí: 16

Národnostné menšiny a etniká:

Pravidelné stretnutia členov Českého spolku v Trnavskom regióne (posledný utorok v mesiaci). Spoločné prezentácie kníh, programy členov s cieľom zachovania jazykových a literárnych tradícií.

Prezentačné podujatie o činnosti Spolku Slovákov z Bulharska.

Prezentácie kníh autorov združených v Kultúrnom združení národností a etník.

Počet podujatí: 26

Ľudia s výrazným literárnym cítením:

Klubová činnosť pre regionálnych autorov a milovníkov literatúry Fórum humoristov

Počet podujatí: 8

Druhá otázka sa týkala celoživotného vzdelávania a pýtala sa či plní knižnica úlohu lokálneho centra vzdelávania v zmysle Konceptie celoživotného vzdelávania. Odpoveď bola takisto adresovaná Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky.

Odpoveď knižnice na túto problematiku bola, že knižnica v zmysle zákona o knižniciach ako aj na základe svojej zriaďovacej listiny plní aj funkciu centra celoživotného vzdelávania obyvateľov. Z hľadiska typológie v dokumente

„Koncepcia celoživotného vzdelávania v SR“ ide o neformálne vzdelávanie. Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave sa zameriava najmä na vzdelávanie v oblasti počítačovej gramotnosti. Knižnice úspešne zrealizovala program informačnej gramotnosti pre seniorov, ročne sa uskutočňuje cca 15 školení, zameraných na základy práce s počítačom a internetom, elektronickú komunikáciu, prezentáciu portálu verejnej správy. O tento cyklus školení je značný záujem.

Ďalšie školenia sú venované iným znevýhodneným kategóriám používateľov – mamičkám na MD, nezamestnaným a strednej vekovej kategórii. Školenia boli zamerané na vyhľadávanie pracovných ponúk, na vyhľadávanie rôznych informácií z internetu a na elektronickú komunikáciu.,

Pre žiakov a študentov knižnica pripravuje hodiny informačnej prípravy, hodiny hudobnej výchovy a hodiny literatúry. V roku 2009 sa uskutočnilo 186 hodín informačnej prípravy (z toho 139 pre základné školy), 128 hudobno-slovných pásiem a hodín hudobnej výchovy. V rámci literárnej výchovy sa uskutočnilo 75 hodín pre deti. Pre študentov stredných škôl sa uskutočnilo 18 prenesených vyučovacích hodín literatúry – na tému: Katolícka moderna, Trnavská skupina a J. Hollý.

5.2 Kurzy

Knižnica už niekedy v minulosti zorganizovala alebo v prítomnosti organizuje alebo organizuje dokopy tieto kurzy: Informačná gramotnosť seniorov, informačná gramotnosť pre nezamestnaných, Informačná gramotnosť pre mamičky na rodičovskej dovolenke, Informačná gramotnosť pre širokú verejnosť. Tieto kurzy vedú pracovníčky (2 zamestnankyne) knižnice s patričným vzdelaním a vedomosťami.

Informačná gramotnosť seniorov

Kurz s názvom Informačná gramotnosť seniorov je kurz pre seniorov, ktorý sa zvykne uskutočňovať v počítačovej miestnosti (internetová študovňa) v hlavnej budove Knižnice Juraja Fándlyho. Pod vedením jednej pracovníčky knižnice. Tento kurz má spomedzi kurzov o informačnej gramotnosti medzi zákazníkmi knižnice najväčší úspech. Je primárne určený pre dôchodcov. Momentálne je to jediný kurz, ktorý zvykne knižnica pravidelne organizovať. Kurz trvá štyri hodiny a je rozdelený na dva dvojhodinové bloky. Zvyčajne sa zvykne konať v utorok a vo štvrtok, od 9:00 do 11:00. Kurz je bezplatný a pre veľký záujem spomedzi seniorov je potrebné sa vopred prihlásiť telefonicky alebo osobne na útvare referenčných služieb. Knižnica

o týchto kurzoch informuje na svojej internetovej stránke a informačnej tabuli knižnice. V roku 2009 sa tohto kurzu zúčastnilo spolu 70 seniorov.

Informačná gramotnosť pre nezamestnaných

Kurz informačnej gramotnosti pre nezamestnaných je veľmi podobný kurzu pre seniorov len je určený inej cieľovej skupine. Z tohto kurzu sa uskutočnili však zatiaľ len dve podujatia. V roku 2009 boli spolu zúčastnené štyri osoby. Školenie sa venovalo hlavne poradenstvu v orientovaní sa na stránkach pracovných agentúr a elektronickou komunikáciou.

Informačná gramotnosť pre mamičky na rodičovskej dovolenke

Ďalšou podobnou aktivitou je kurz informačnej gramotnosti pre mamičky na rodičovskej dovolenke. Už názov samozrejme napovedá pre akú cieľovú skupinu je zameraný. Tento kurz však zatiaľ tiež nie je pravidelnou aktivitou, knižnica ho zorganizovala iba raz. Prítomné boli dve účastníčky, o ich deti bolo postarané v herni, pracovníčkami knižnice.

Počítač a internet pre širokú verejnosť

V roku 2009 zorganizovala knižnica aj jedno školenie, ktoré bolo zamerané na informačnú gramotnosť a bolo určené pre širokú verejnosť. Počet účastníkov tohto školenia bolo 5.

5.3 Príležitostné podujatia

Pre deti a mládež

Z príležitostných vzdelávaco-výchovných podujatí sa knižnica zameriava hlavne na cieľovú skupinu školopovinných detí a mládeže. Spolupracuje s viacerými základnými a strednými školami v Trnave a okolí, ktoré sa často v rámci vyučovania zúčastňujú na aktivitách, ktoré knižnica organizuje. Na ilustráciu spomínam niekoľko príkladov, ktoré sa konajú v roku 2010:

- Hollého pamätník – školské kolo v umeleckom prednese detí zo Špeciálnej základnej školy v Trnave

- Skúste to ako my – deti sa oboznamujú so zvláštnymi potrebami znevýhodnených ľudí, stretnutie detí s nevidiacim knihovníkom
- Noc s Andersenom – tento rok už 10. jubilejný ročník medzinárodného projektu na podporu čítania detí
- Peter Iljič Čajkovskij – hudobno-slovné pásmo pri príležitosti 170. výročia narodenia skladateľa (knížnica zorganizuje aj reprízy tohto podujatia podľa požiadaviek pedagógov)
- Celoslovenský snem Kráľov čitateľov (celoslovenské kolo v roku 2009, regionálne kolá každý rok) – súťaž o titul Kráľ čitateľov je dlhodobá čitateľská súťaž pre deti

Ďalšou vyvíjanou aktivitou, ktorú knižnica vykonáva ako súčasť vzdelávania pre deti a mládež je, že ponúka základným a stredným školám doplnok k niektorým vyučovacím predmetom:

- kde a ako hľadať informácie (exkurzia do knižnice, informačné pramene, vyhľadávanie informácií),
- literárne bloky: súčasná slovenská literatúra, katolícka moderna, trnavská skupina, Na krásnú záhradu (lit.-hud. pásmo o Jánovi Hollom),
- stretnutia so spisovateľmi, ilustrátormi,
- hudobno-slovné pásma tematicky zamerané na: slovenskú hudbu 20 storočia, českú hudbu 20. storočia, muzikál, džez, šansón, populárnu hudbu, ľudovú pieseň,
- hudobno-slovné pásma o živote a tvorbe slovenských i svetových hudobných skladateľov podľa učebných osnov.
- prístup k informáciám prostredníctvom internetu.

V prípade záujmu škôl je potrebné sa vopred v knižnici prihlásiť. Krajská knižnica v Trnave navyše pri kolektívnej návšteve povoľuje sa bezplatne zapísať za člena knižnice.

Pre dospelých

Veľká časť príležitostných vzdelávaco-výchovných podujatí pre dospelých sa týka diskusii s autorom nejakého nového knižného diela a hostí s tou, ktorou témou súvisiacich. Ide napríklad o podujatia typu:

- Ladislav Šmidák: Čierni a bieli – prezentácia knihy poviedok od autora, prístupná širokej verejnosti, diskusia s autorom sa zaoberala rómskou tematikou
- Čo Dante nevidel – Alebo “Alfréd Wetzler bol hrdina” – prezentácia nového vydania knižky: Čo Dante nevidel. So správou Wetzlera a Vrbu. Hostiami tohto podujatia sú niektorí rodinní príslušníci Alfréda Wetzlera a historička. Akcia má vlastného moderátora. Knižnica na tomto podujatí spolupracuje s Divadlom Jána Palárika a vydavateľstvom spomínanej knihy.
- Boris Filan: Bratislavské krutosti – beseda, ktorej sa zúčastnili čitatelia a fanúšikovia tohto autora, konala sa v čítarni knižnice, týkala sa cestovateľských tém

Ďalšia časť príležitostných podujatí pre dospelých, sú akcie, ktoré sú väčšinou vytvárané v spolupráci s inými organizáciami a inštitúciami. Týchto príležitostných akcií je už menej ako tých predchádzajúcich, a ide podobne ako pri predchádzajúcej skupine akcií hlavne o diskusie s pozvanými odbornými hosťami, ktoré sa konajú v poobedňajších hodinách. Účasť na stretnutí a diskusii je samozrejme prístupná verejnosti a v drvivej väčšine nie je podmienkou účasti byť členom knižnice. V roku 2008 a 2009 to boli napríklad:

- Milan Rastislav Štefánik – diskusia pri príležitosti 90. výročia smrti tejto známej osobnosti, v spolupráci s Trnavským samosprávnym krajom boli pozvaní hostia ako historik a fotograf, ktorí sa touto osobnosťou zaoberali, diskusia prebehla na dvoch miestach a to v knižnici (určená širokej verejnosti) ale aj v Ústave na výkon trestu v Hrnčiarovciach nad Parnou (kde sa zúčastnili odsúdení)

- Česi na Slovensku – Krajská knižnica v Trnave pripravila v spolupráci s Českým spolkom v Trnavskom regióne klubový večer pre svojich členov a sympatizantov. Súčasťou tohto večera bola prednáška historika na tému Česi na Slovensku. Účastníkov privítala riaditeľka Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave. Príhovor k výročiu vzniku prvej Československej republiky predniesol na podujatí aj predseda Českého spolku v Trnavskom regióne. Toto podujatie malo aj vlastného moderátora bolo aj hudobne podoprené dvoma umelcami zo spolku. Prednáška a diskusia sa venovala témam ako história a súčasnosť českej komunity v širších súvislostiach.
- UFO na Slovensku – akcia zorganizovaná spoluprácou s UFO klubom Trnava. V čítárni knižnice sa zišli nadšenci, ale aj ostatní návštevníci zaujímaví sa o túto tému. Hostia ako autor knihy Ufo na Slovensku a odborník venujúci sa tejto téme prednášali o záhadách a faktoch okolo UFO problematiky

Ďalšou skupinou príležitostných podujatí, už nie sú vzdelávacie podujatia v pravom slova zmysle, približujú sa skôr k definícii, že ide skôr o zábavné, alebo výchovno-zábavné, prípadne hudobné podujatia. Ide napríklad o podujatia, ktoré sú zorganizované v spolupráci s klubom Fórum humoristov, kde umelci majú pripravený nejaký kultúrny humoristický program. Klub Fórum humoristov, pripravuje v knižnici priemerne 3 – 4 podujatia za rok. Aj český spolok sa sporadicky podieľa na spoluorganizovaní s knižnicou na takýchto akciách, napríklad bolo zorganizované hudobno-slovné pásmo s názvom Muzikál, ktoré malo v knižnici aj dve reprízy a venovalo sa životu a tvorbe M. Schneidera-Trnavského.

5.4 Cieľová skupina nevidiacich

Knižnica chce prispieť k zmenšeniu informačného a vzdelávacieho deficitu zrakovo postihnutých spoluobčanov. Knižnica vytvorila chránenú dielňu čo je vlastne moderné pracovisko vybavené novým osobným počítačom so všetkým potrebným vybavením na obsluhu pre nevidiacich zákazníkov. Správcom je nevidiaci pracovník, ktorý bol zaškolený prostredníctvom Únie nevidiacich slabozrakých na Slovensku. Tento pracovník pôsobí ako poradca pre nevidiacich návštevníkov.

Pomocou počítača vybaveného hlasovým výstupom môžu nevidiaci na počítači pracovať - bežne používať textový editor, tabuľkový kalkulačor, e-mailovú poštu, či vyhľadávať informácie na internete.

Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči sprístupnila prostredníctvom svojej webovej stránky Digitálnu knižnicu. V Digitálnej knižnici sú uložené záznamy zvukových kníh vo formáte MP3, nevidiaci k nim má priamy prístup zo svojho domova alebo prístupového miesta pre nevidiacich v knižnici. Musí však byť registrovaným čitateľom SKN. Knižnica JF v Trnave ponúka nevidiacim a slabozrakým novú službu - prístup do Digitálnej knižnice pod registráciou knižnice.

6. Analýza a komparácia ponuky vzdelávania v knižniciach

V predchádzajúcej časti som sa venoval predstaveniu Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave a popisu vzdelávacej ponuky, ktorou knižnica disponuje a ponúka pre dospelých zákazníkov knižnice ale zmonitorovaná bola aj ponuka pre cieľovú skupinu detí a mládeže. V nasledujúcej časti práce sa venujem popisu a porovnávaníu vzdelávacích ponúk určených pre dospelých ponúkaných vybranými knižnicami. Je to z dôvodu lepšej interpretácie a ilustrácie toho na akej úrovni sa vlastne nachádza ponuka vzdelávania pre dospelých Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave. Porovnanie iných podobných knižníc je robené aj z dôvodu odkrytia prípadných nedostatkov, ktoré sa môžu na poli vzdelávania dospelých v Krajskej knižnici v Trnave nachádzať. Toto odkrytie nedostatkov pomôže pri návrhu nových vzdelávacích možností pre dospelých v Krajskej knižnici v Trnave, čo si táto diplomová práca kladie za cieľ.

Na komparáciu bolo vybraných spolu 6 knižníc. 5 slovenských knižníc s krajskou pôsobnosťou, teda s takou istou pôsobnosťou a funkciou ako Krajská knižnica v Trnave a jedna knižnica pôsobiaca na území Českej republiky. Sú to tieto inštitúcie: Knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove, Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, Krajská knižnica v Žiline, Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach, Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici a Knihovna Kroměřížska Kroměříž. Knižnica z Českej republiky bola vybraná z dôvodu zvýšenej orientácie na celoživotné vzdelávanie. Bola zmapovaná ponuka a služby, ktoré jednotlivé knižnice

ponúkajú ako vzdelávacie služby pre dospelých. Pri porovnávaní som sa zameriaval na veci ako sú rôzne vzdelávacie podujatia do čoho patria kurzy, rôzne prednášky a stretnutia. Tieto vzdelávacie podujatia ponúkajú knižnice buď ako samostatná inštitúcia alebo v spolupráci s rôznymi inými organizáciami. Pri skúmaní sú spomenuté a načrtnuté aj jednotlivé spolupráce knižníc s takýmito organizáciami, ktoré vyúsťujú do ponuky vzdelávania.

Kritéria porovnávania

Keď sa hovorí o komparácií musia byť presne stanovené kritériá. V tomto prípade všetky stanovené kritériá súvisia s ponukou vzdelávacích aktivít pre dospelých.

Sledované oblasti – kritériá porovnávania:

- vzdelávacie podujatia organizované pomocou nadštandardnej spolupráce s inou organizáciou
- príležitostné vzdelávacie podujatia (prednášky, diskusie) organizované v spolupráci s rôznymi organizáciami, prípadne knižnicou samostatne
- záujmové vzdelávacie podujatia organizované v spolupráci s klubmi pôsobiacimi pri knižniciach
- nadštandardné vzdelávacie služby pre telesne alebo psychicky handicapovaných (napr. nevidiacich)
- kurzy informačnej a počítačovej gramotnosti
- využitie grantov na financovanie aktivít pre vzdelávanie dospelých

Zmonitorovanie ponuky vzdelávacích služieb bolo vykonané na základe interných dokumentov knižníc, informácii zverejnených na internetových stránkach inštitúcií, informácií, ktoré poskytli riaditelia alebo pracovníci knižníc a informácii poskytnutých od organizácii, ktoré spolupracujú s knižnicami na podobných projektoch.

6.1 Knižnica P.O.Hviezdoslava v Prešove

Táto knižnica má svoju ponuku vzdelávania celoživotného typu zadefinovanú pod pojmom Komunitná činnosť. Sama knižnica si svoju komunitnú prácu a svoje smerovanie v súčasnosti a do budúcnosti zadefinovala, tak že knižnica má okrem poskytovania knižnično-informačných služieb, tendenciu stať sa komunitnou knižnicou. Byť kvalitnou komunitnou knižnicou, kde by používatelia našli nielen informácie, ale aj spoločnosť, relax a možnosť rozvíjať svoje záľuby, je trendom verejnej európskej knižnice. Moderná knižnica nie je iba požičovňou kníh a informačným bodom, ale i miestom, kde sa majú šancu stretávať rôznorodé komunity, ktoré môžu naplno využívať neutrálnu pôdu tejto kultúrnej inštitúcie.

Spolupráca s Britským centrom

Najväčším projektom takéhoto typu je spolupráca knižnice s Britským centrom. Britské centrum v Knižnici P.O.Hviezdoslava v Prešove je zriadené a financované v spolupráci s British Council na Slovensku.

Cieľom Britského centra je:

- podpora vzdelávania v anglickom jazyku
- poskytovanie informácií o Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska a podpora vytvárania vzájomných kontaktov
- sprístupňovanie všeobecných informácií o aktivitách British Council na Slovensku
- poradenstvo pri príprave na jazykové skúšky
- pomoc pri získavaní informácií o možnostiach rôznych foriem vzdelávania v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska
- organizovanie besied, prednášok, literárnych podujatí a pod.

Členstvo v Britskom Centre je podmienené členstvom v Knižnici P.O. Hviezdoslava v Prešove a vzťahujú sa naň rovnaké pravidlá a podmienky. Nie je primárne stanovená cieľová skupina, členom Britského centra môže byť ktokoľvek kto má o takúto formu vzdelávania záujem.

Pre získanie preukazu je potrebné:

- vyplniť prihlášku člena knižnice

- predložiť doklad totožnosti (u študentov aj index, u cudzincov aj pas alebo povolenie na pobyt v SR)
- zaplatiť 3,50 euro ročný členský poplatok

Otváracie hodiny tohto Britského centra sú v pondelok až piatok od 8.00 do 12.00 a od 12.30 do 16.00, okrem utorka, kedy je otvorené od 12.00 do 16.00, v sobotu a v nedeľu je centrum zatvorené.⁴²

Britské centrum má v knižnici P.O.Hviezdoslava v Prešove vyhradenú samostatnú miestnosť. Členovia v nich nájdu kolekciu súčasnej britskej literatúry, časopisy, on-line zdroje. Ústretový zamestnanec Britského centra organizujú rôzne zaujímavé aktivity. Niektoré podujatia sa organizujú v slovenskom jazyku, niektoré v anglickom jazyku a samozrejme niektoré aktivity sú a aj musia byť vo svojej podstate obojjazyčné.

Častými akciami britských centier sú takzvané Čitateľské kluby, ktoré sú organizované pravidelne, raz mesiac. Každé kolo čitateľského klubu má zadanú nejakú tému. Počas nich majú účastníci možnosť sa oboznámiť so súčasnou britskou literatúrou pod vedením skúsených odborníkov ako aj diskutovať o prečítanom diele. Diskusia je zvyčajne vedená odborným lektorom.

Klub pestovateľov a milovníkov liečivých rastlín

Ďalšou aktivitou, ktorú knižnica organizuje ako komunitnú a zapadá do koncepcie celoživotného vzdelávania je Klub pestovateľov a milovníkov liečivých rastlín. Vznikom tohto klubu chce knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove podnietiť a vzbudiť záujem širokej verejnosti o veľkom význame a účinku v liečení rastlinami, čiže fytoterapii. Klub organizuje stretnutia a prednášky, ktoré sa konajú približne raz do mesiaca. Zúčastniť sa môže každý, kto má čitateľský preukaz do knižnice P. O. Hviezdoslava. Vedúcou klubu je odborníčka na fytoterapiu, ktorá sa už roky zaoberá touto problematikou.

Každé stretnutie alebo prednáška má nejakú zaujímavú tému týkajúcu sa liečenia rastlinami. Témami marcovej prednášky sú napríklad:

1. Bylinná liečba plesňových ochorení.
2. Nobelova cena pre cesnak. Využitie liečivých účinkov cesnaku vo fytoterapii.

⁴² Knižnica P.O.Hviezdoslava – Britské centrum URL: <http://www.kniznica-poh.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=91&Itemid=248> [cit. 2010-02-12]

Pozvánky na stretnutia klubu a informácie ohľadom stretnutí a prednášok sú zverejnené na internetovej stránke knižnice P. O. Hviezdoslava a zároveň na informačnej tabuli v budove knižnice.

Vedúca klubu, niekedy v spolupráci s knižnicou pozýva na prednášky zaujímavé osoby, ktoré sa problematikou liečenia rastlinami zaoberajú napríklad lekári alebo lekárnici, alebo nejaký autori článkov alebo kníh o liečení rastlinami. Stretnutia klubu sa konajú väčšinou v miestnosti čítárne.

6.2 Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne

Kurz pre seniorov – Babi, pošli mi to mejlom

Táto knižnica ponúka kurz s názvom Babi, pošli mi to mejlom. Ide o bezplatnú inštruktáž na zvládnutie základov práce s PC. Kurz je špeciálne zameraný pre seniorov. Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne ju organizuje už štvrtý rok. Čas kurzu je každý štvrtok od 8:00 do 10:00. Tento kurz sa teší veľkej obľube zákazníkov knižnice. V roku 2009 kurz navštívilo 81 záujemcov. Knižnica stanovila maximálny počet účastníkov na jeden kurz a to 3. Vzdelávaní seniori majú nárok na 3 dvojhodinové semináre, počas ktorých postupne získajú základné informácie ohľadom práce s operačným systémom Windows, internetom, e-mailom, textovými editormi, ako aj s tvorbou a využitím súborov. Kurz je pod vedením pracovníčky knižnice.

Inštruktáž pre vypracovanie rešerší

Pre vysokoškolákov ponúka knižnica individuálne inštruktáže k samostatnému vypracovaniu rešerší. Knižnica pristúpila k tomuto kroku po tom ako si viacerí pracovníci knižnice všimli, že toto je problematika, v ktorej majú zákazníci zjavne medzery. Inštruktáž je robená po dohode s príslušným pracovníkom knižnice individuálne alebo v malých skupinkách cca pre 3 záujemcov.

Aktivity pre psychicky handicapovaných

Knižnica sa zameriava aj na cieľovú skupinu psychicky handicapovaných. Spolupracuje v tejto oblasti so Psychiatrickým stacionárom v Trenčíne. Pre klientov Denného psychiatrického stacionára v Trenčíne približne raz mesačne organizuje primerané aktivity. Keďže ide o psychicky chorých, ide väčšinou o jednoduchšie diskusie o knihách, časopisoch, článkoch a podobne. Stretnutia sú pod kontrolou

a vedením pracovníkov Psychiatrického stacionára a pracovníka knižnice, stretnutí sa občas zúčastňuje aj nejaký hosť, napríklad spisovateľ.

Aktivity pre širokú verejnosť s témou duševného zdravia

Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne spolupracuje s občianskym združením Ars Vivendi - Liga za duševné zdravie v Trenčíne. Toto občianske združenie je zamerané na pomoc duševne chorým a na podporu duševného zdravia. Ich hlavnou náplňou je napríklad organizovať preventívne programy v oblasti duševného zdravia, podporovať psychoedukačné programy, destigmatizovať duševné choroby, podporovať vydávanie kníh a brožúr pre odborníkov i verejnosť a podobne. Spolu s knižnicou pravidelne mesačne organizuje pre širokú verejnosť prednášky a diskusné fóra na aktuálne psychologické, spoločenské a medicínske témy. Týchto aktivít sa zúčastňujú odborníci a authority u oblasti duševného zdravia. Prednášky sa konajú v priestoroch knižnice.

Spolupráca s WUG

Knižnica od roku 2008 spolupracuje so združením WUG (pod skratkou WUG rozumieme organizáciu s názvom Windows User Group) pri organizovaní diskusií o najnovších Windows a informačných technológiách. Združenie Windows User Group je združenie IT profesionálov a užívateľov systému Windows a iných informačných technológií. WUG je dobrovoľné a neziskové združenie. Jedinou podmienkou účasti na prednáškach a stretnutiach vo Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne je registrácia na internetovej stránke združenia www.wug.sk. Prednášky a stretnutia nie sú úplne pravidelné ale priemerne sa konajú asi raz za mesiac vždy na inú väčšinou vysoko aktuálnu tému. Prednášky sa konajú v konferenčnej miestnosti knižnice a vstup je možný pre maximálne 50 ľudí. Vždy sú zabezpečený odborní lektori alebo prednášajúci.

O pripravovaných prednáškach informuje internetová stránka združenia a informačná tabuľa Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne. Keďže ide o veľmi zaujímavú a hojne navštevovanú vzdelávaciu aktivitu typický príklad pozvánky na prednášku je uvedený v Prílohe č. 1.

6.3 Krajská knižnica v Žiline

Knižnica ponúka prehľadnú, štruktúrovanú a jasnú informáciu⁴³ o pripravovaných vzdelávacích podujatiach na svojej internetovej stránke a aj na svojej informačnej tabuli v budove knižnice. Jednotlivé podujatia sú jasne zoradené podľa dátumu. Každé jedno podujatie obsahuje informácie ako dátum konania, čas konania, miesto konania, kto je organizátor a prípadne spoluorganizátori a názov a bližšiu charakteristiku konania, napríklad cieľovú skupinu, charakteristiku lektora alebo prednášajúceho a podobne.

Spolupráca s Britským centrom

Táto knižnica tiež spolupracuje s Britským centrom. Otvorenie Britského centra v Žilinskej knižnici sa konalo 29.5.2007. Má podobné podmienky členstva ako knižnica v Prešove a to také, že záujemcovia o služby Britského centra musia byť čitateľmi Krajskej knižnice v Žiline v zmysle Knižničného a výpožičného poriadku Krajskej knižnice v Žiline. Britské centrum v Žiline má veľmi bohatý knižničný a periodický fond, ktorý obsahoval v roku 2009 vyše 2400 rôznych diel. Britské centrum v spolupráci s Krajskou knižnicou v Žiline organizuje raz mesačne prednášky alebo čitateľské skupiny. Väčšinou sú organizujú čitateľské skupiny, kde počas nich sa záujemcovia môžu oboznámiť so súčasnou britskou literatúrou pod vedením skúsených odborníkov ako aj diskutovať o prečítanom diele. Odborníci sú zabezpečený pod záštitou Britskej rady. Informácie o témach, ktoré sa budú preberať a o ktorých sa bude diskutovať a čas konania je uverejnený na informačnej tabuli Krajskej knižnice v Žiline a na internetových stránkach Britského centra a Krajskej knižnice v Žiline. V prípade záujmu zúčastniť sa tej ktorej čitateľskej skupiny alebo prednášky je potrebné sa vopred zaregistrovať e-mailom, telefonicky, alebo osobne u pracovníčok Britského centra a to kvôli predbežnému zisteniu záujmu. Trvanie prednášok alebo čitateľských skupín je spravidla ohraničené dobou od 16:30 do 18:00. Brány centra sú otvorené pre každého bez ohľadu na vek, predpokladá sa však pri určitých niektorých čitateľských skupinách alebo prednáškach aspoň základná znalosť angličtiny.

Kurzy výpočtovej techniky

Aj Krajská knižnica v Žiline organizuje kurzy výpočtovej techniky. Organizuje ich na vlastnú päsť bez spolupráce s inými organizáciami. Tieto kurzy organizuje

---

⁴³ *Materiál - prospekt Krajskej knižnice v Žiline – Podujatia marec*

a zaraďuje pod označením – celomesačné podujatie. A to z toho dôvodu, že sú to kurzy pravidelné. Uskutočňujú sa každú stredu v mesiaci od 7:30 do 9:30. Cieľovými skupinami týchto kurzov sú nezamestnaní, zdravotne ťažko postihnutí a mamičky na materskej dovolenke. Kurzy sú zdarma, jedinou podmienkou je členstvo v Krajskej knižnici v Žiline. Prihlásiť na kurz sa treba dopredu telefonicky na číslo, ktoré je uvedené na internete a na informačnej tabuli knižnice.

Spolupráca so Slobodou zvierat

Zaujímavou aktivitou, ktorá má v knižnici označenie ako vzdelávaco-výchovná sú aj produkty spolupráce s organizáciou Sloboda zvierat. Počas mesiaca marec 2010 je napríklad v priestoroch knižnice nainštalovaná výstava v rámci kampane Proti srsti, ktorú koordinuje Sloboda zvierat. Ide o výstavu víťazných výtvarných prác študentov súťaže Dizajnom proti kožušinám.

Frankofónne stretnutia

Knižnica organizuje takzvané Frankofónne stretnutia. Sú to aktivity v rámci projektu La Caravane des dix mots. Je to projekt, ktorý organizuje Ministerstvo kultúry vo Francúzsku. A v rámci tohto zabezpečujú hostí – Francúzov. Diskutuje sa po francúzsky o Francúzsku a mnohých iných témach ako sú kultúra, literatúra, vzdelávanie, umenie, hudba, film, ekológia, správy zo sveta a podobne. Návšteva týchto stretnutí nie je podmienená žiadnym členstvom. Stretnutia sa konajú 2 krát do mesiaca vždy v stredu poobede, zhruba o 16:00 v Krajskej knižnici v Žiline. Vstup je voľný. Cieľovou skupinou týchto aktivít sú výhradne dospelí ľudia, ktorí ovládajú francúzštinu.

Aktivity pre širokú verejnosť s témou duševného zdravia

Krajská knižnica v Žiline spolupracuje aj s Ligou pre duševné zdravie. Organizujú sa prednášky, na ktorých sa môže zúčastniť široká verejnosť. Prednášky sú nepravidelné ide však zhruba o frekvenciu jednej až dvoch prednášok do mesiaca. Liga pre duševné zdravie zabezpečuje odborníkov z daných oblastí napríklad lekárov, psychiatrov, psychológov a podobne. Ako príklad týchto informačno-vzdelávacích aktivít sa dá použiť mesiac marec 2010. Kedy je spustená destigmatičná kampaň a kampaň na prevenciu depresie a suicídií. Témy sú rozdelené do dvoch prednášok, kde jedna prednáška je 9.3.2010 o 15:00 a témy sú: diskusia o duševných poruchách bez mýtov a čo je stigma, liečba duševných

porúch, prognóza liečby. A druhá prednáška je 15.3. 2010 o 15:00 a témy sú: diskusia o depresiách, neváhaj vyhľadať pomoc!, depresie a prevencie samovrážd, symptómy, liečba, prevencia.

6.4 Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach

Táto knižnica v oblasti celoživotného záujmového vzdelávania dospelých vyniká svojou klubovou činnosťou. Popri Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach pôsobia alebo spolupracujú s knižnicou až štyri záujmové kluby. Sú to: Literárny klub, fotoklub NOVA, Dejepisný spolok a Klub amatérskych výtvarníkov. Vďaka spolupráci s týmito klubmi vznikajú rôzne vzdelávacie akcie, podujatia, prednášky na dané klubové témy, ktoré sa uskutočňujú na pôde Verejnej knižnice Jána Bocatia, z ktorých niektoré sú prístupné len pre členov klubu, niektoré pre všetkých zákazníkov knižnice a niektoré akcie napr. prednášky nevyžadujú pri účasti ani členstvo v knižnici.

Prenájom priestorov zdarma

Knižnica ponúka jednu zaujímavú službu. A to je príležitostný prenájom priestorov pre neziskové organizácie bezplatne.⁴⁴ Takýto krok v sebe obsahuje veľký potenciál rôznych neformálnych alebo záujmových vzdelávacích akcií pre členov i nečlenov knižnice. Pretože príležitostné využívanie priestorov zdarma je vhodným lákadlom pre neziskové organizácie, ktoré týmto pádom urobia podujatie v knižnici, čo je len výhoda pre knižnicu a pre samotných zákazníkov knižnice, ktorí majú takto skôr prístup k nejakému vzdelávaciemu podujatiu.

Literárny klub DIVA

DIVA.n.o.⁴⁵ je nezisková organizácia pre podporu a rozvoj duchovných hodnôt. Založili ju v roku 2000 členky literárneho krúžku Ozvena, ktorý pôsobil tiež pri Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach. Táto nezisková organizácia spolupracuje s knižnicou na organizovaní stretnutí v knižnici. Je to ženská organizácia, otvorená každej žene, ktorá sa zaujíma o kultúru, ale predovšetkým o literárnu tvorbu. Takže primárnou cieľovou skupinou klubu sú dospelé ženy. Väčšina členiek píše poéziu, dve z nich vydali priamo v DIVE svoje básnické zbierky.

---

⁴⁴ *Verejná knižnica J.B. v Košiciach - služby* URL: <<http://www.vkjb.sk/index.php?ids=10>> [cit. 2010-02-12]

⁴⁵ *Verejná knižnica J.B. v Košiciach – klub DIVA* URL: <<http://www.vkjb.sk/index.php?ids=40>> [cit. 2010-02-12]

Na stretnutiach členky klubu čítajú svoje nové práce a konfrontujú svoje názory na vlastnú tvorbu. Okrem toho diskutujú o dianí a osobnostiach v kultúre. Mnohé z nich publikujú v novinách a časopisoch (Slovo, Učiteľské noviny, Dotyky, Korzár a Večer). Minimálne 2 krát v roku sa pripravuje prezentácia tvorby členiek klubu, ktorá sa zvykne realizovať najčastejšie (takmer vždy) v knižnici a to formou literárneho pásma.

Pre klub je stále aktuálnou témou získavanie nových členiek. Členstvo v klube nie je viazané na to, že potenciálny záujemca by musel mať predtým už niečo publikované. Stretnutia sa konajú v knižnici každý tretí piatok v mesiaci o 16.30 hod.

Dejepisný spolok

Dejepisný spolok⁴⁶ je dobrovoľným záujmovým kultúrno-spoločenským nepolitickým združením historikov a milovníkov histórie mesta Košice a jeho regiónu. Jeho úlohou je napomáhať a podporovať výskum minulosti Košíc a ich okolia, rozširovať výsledky vedeckého výskumu a tým prispievať k zvýšeniu historického vedomia a regionálneho povedomia občanov. Na dosiahnutie tohto cieľa spolok organizuje prednášky, semináre, konferencie, spolupracuje s kultúrnymi a vedeckými inštitúciami a organizáciami.

Dejepisný spolok je samostatnou právnickou osobou a jeho členmi sa môžu stať fyzické alebo právnické osoby bez teritoriálneho alebo štátneho obmedzenia, ktoré sa zaviazu zachovávať stanovy spolku a budú rešpektovať právne normy platné na území Slovenskej republiky.

Spolok v intervaloch 2 rokov udeľuje Cenu cti Jozefa Hajnóczyho ako výraz vďaky za mimoriadne úsilie, vytrvalosť a angažovanosť vo vedeckej práci.

Knižnica s týmto spolkom spolupracuje tým spôsobom, že spolok väčšinu svojich podujatí organizuje na pôde Verejnej knižnice Jána Bocatia v Košiciach. A týchto podujatí ako sú napríklad prednášky odborníkov z oblasti histórie alebo rôzne diskusie sa môžu zúčastniť aj zákazníci knižnice so záujmom o históriu a dejepis.

---

⁴⁶ *Verejná knižnica J.B. v Košiciach – Dejepisný spolok* URL:<<http://www.vkjb.sk/index.php?ids=42>> [cit. 2010-02-12]

Fotoklub NOVA

Košický Fotoklub NOVA⁴⁷ vznikol už v roku 1976 pri bývalom Osvetovom stredisku mesta Košíc. Pri jeho kolíske stalo 10 nadšencov fotografie, ktorí si už vtedy vytýčili za cieľ podieľať sa svojimi špecifickými formami na formovaní kultúry a šírení osvetu v metropole východného Slovenska. Začali nielen sústreďovať okolo seba ďalších zanietencov fotografie, ale prevzali na seba aj úlohu organizátorskej, lektorskej a výstavnej činnosti. S výsledkami svojej tvorivej a organizátorskej práce sa fotoklub čoskoro dostal do povedomia odbornej verejnosti mesta, kraja a aj celej republiky. Od roku 1992 svoje aktivity rozvíja v spolupráci s Verejnou knižnicou Jána Bocatia v Košiciach. Nepravidelnou formou organizuje knižnica prednášky o fotografovaní a výstavy, ktoré sú pod záštitou členov fotoklubu. Zúčastniť prednášok, alebo podujatí, ktoré sa konajú občas v budove knižnice sa môže každý fanúšik fotografie.

Klub amatérskych výtvarníkov

Od začiatku 90-tich rokov vyvíja svoju činnosť pri Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach klub neprofesionálnych košických výtvarníkov⁴⁸. Klub sa schádza pravidelne 2 krát v týždni a to vždy v pondelok a piatok o 17,00 hod. v priestoroch pobočky knižnice na sídlisku Mier. Klub navštevujú rôzne vekové kategórie, pre ktoré je spoločným znakom iba to, že obľubujú výtvarníctvo.

Klub je metodicky riadený Krajským osvetovým strediskom v Košiciach a je prístupný rôznym záujemcom o výtvarnú činnosť z Košíc a okolia.

Činnosť klubu je zameraná na:

- vyhľadávanie a podporu nových talentov,
- zdokonaľovanie sa vo výtvarnom prejave,
- organizovanie samostatných a kolektívnych výstav, spoluprácu s KOS pri pravidelných regionálnych, krajských a celoslovenských súťažiach,

---

⁴⁷ Verejná knižnica J.B. v Košiciach – Fotoklub NOVA URL: <<http://www.vkjb.sk/index.php?ids=41>> [cit.2010-02-12]

⁴⁸ Verejná knižnica J.B. v Košiciach – Klub výtvarník. URL:<<http://www.vkjb.sk/index.php?ids=43>> [cit.2010-02-12]

- organizovanie a zúčastňovanie sa na plenéroch - spoločné výtvarné činnosti pod vedením lektorov,
- v ostatnom období klub začína spolupracovať aj s mimo regionálnymi výtvarníkmi zo Slovenska a okolitých štátov.

Výber z prác členov klubu je vystavený v knižnici na sídlisku Mier.

Záujemcovia o členstvo v klube sa môžu prihlásiť u jeho predsedu cez telefón, alebo osobne na pobočke knižnice na sídlisku Mier v pondelok a piatok o 17.00 hod.

Informačno-vzdelávacie centrum

Knižnica Jána Bocatia v Košiciach má zriadené aj takzvané informačno-vzdelávacie centrum. Je súčasťou centrálnej knižnice a je umiestnené na jej 1. poschodí. Informácie sa poskytujú prostredníctvom klasickej študovne a prostredníctvom internetu. Čitatelia majú k dispozícii 7 prístupových miest na internet. V týchto priestoroch je umiestnená aj klasická študovňa so 6. študijnými miestami a s knižným fondom určeným na prezenčné štúdium. Toto centrum je otvorené presne v tej dobe ako je stanovený výpožičný čas a teda od pondelka do piatku od 8:00 do 19:45, v sobotu od 8:00 do 13:00. V utorok a v nedeľu je centrum zatvorené. K tomuto centru je špeciálne pridelený jeden pracovník, ktorý ho spravuje a pôsobí ako počítačový ale aj knihovnícky poradca zákazníkom. Centrum podľa záujmu organizuje občas kurzy, ktoré sú určené rôznym cieľovým skupinám, ako napríklad kurz určený pre seniorov, nezamestnaných alebo pre mamičky na materskej dovolenke. Kurz je zameraný na zvládnutie základov počítačov a vyhľadávania na internete.

6.5 Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici

Cieľová skupina – nevidiaci

Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici špeciálne spolupracuje so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. Táto spolupráca výrazne prispela k ponuke vzdelávaco-informačných služieb pre cieľovú skupinu nevidiacich zákazníkov knižnice.

Knižnica ponúka službu Internet pre nevidiacich. K dispozícii je počítač s pripojením na internet so špeciálnym softvérom JAWS & Wintalker, ktorý môžu nevidiaci a slabozrakí využívať podľa potreby a bezplatne. K dispozícii je aj skener. Na vybavenie prispelo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v rámci grantu Ex Libris.

Knižnica ponúka služby pre nevidiacich, z ktorých niektoré sú v našich podmienkach mierne nadštandardné. Služby pre nevidiacich sú napríklad:

- zvukové knihy na audiokazetách (výber sa pravidelne aktualizuje)
- zvukové náučné knihy vo formáte DAISY na CD (na základe požiadavky pre čitateľa objedná knižnica z SKN v Levoči a poskytne aj prehrávač
- zvukové knihy vo formáte MP3 (knižnica SKN v Levoči umožnila stiahnutie zo svojej web stránky, Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici podľa potreby poskytuje nevidiacemu aj jeden zo 14. zakúpených mp3 prehrávačov
- požičiavanie aj registrácia za nevidiaceho čitateľa sú bezplatné
- donáška zvukových kníh (s ohľadom na vyšší vek či problémy s mobilitou môže knižnica na požiadanie zabezpečiť priamo do bytu nevidiaceho⁴⁹).

Komunitné aktivity

Knižnica svoje vzdelávacie aktivity pre širokú verejnosť prezentuje v rámci balíčka komunitných aktivít. Táto knižnica neorganizuje žiadny pravidelný vzdelávací kurz pre dospelých. Jej aktivity ako vzdelávacej inštitúcie vykonáva skôr so spoluprácou s rôznymi občianskymi združeniami, ktoré vyúsťujú do občasných stretnutí alebo prednášok, alebo poradenstva, ktoré knižnica zorganizuje na svojej pôde, a ktoré sú prístupné širokej verejnosti. V rámci analýzy tejto knižnice uvádzam najúspešnejšie akcie, ktoré sa týkali vzdelávania dospelých.

V rámci komunitných aktivít knižnica zorganizovala v jednej zo svojich pobočiek v Banskej Bystrici napríklad jednodňovú akciu s názvom O ľudských právach. Zaujímavosťou tejto akcie bolo, že sa prvýkrát na pôde knižnice poskytovala bezplatná právna pomoc, ktorú niektorí obyvatelia aj využili. Na akcii boli hostia poslanci mestského zastupiteľstva a právnik. Po ukončení poradenstva začala

---

⁴⁹ *Materiál - prospekt knižnice Mikuláša Kováča v BB o službách pre nevidiacich*

prednáška, ktorá vyústila do debaty zúčastnených. Témou boli ľudské práva, v debata boli spomínané rôzne konkrétne aktivity a udalosti aj zo života obyvateľov Banskej Bystrice. Prednášajúci sa venovali uplatneniu práva slobody slova, práva petičného, práva zhromažďovania sa. Hovorila so tiež o skúsenostiach s uplatňovaním zákona o slobodnom prístupe k informáciám, najmä vo vzťahu k úradom. Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici sa vyjadrila, že toto stretnutie bolo veľmi úspešné a v organizovaní prednášok a poradenstiev s podobným obsahom by chcela pokračovať.

Ďalšiu vzdelávaciu akciu pre všetkých psychológie chtivých zákazníkov knižnice zorganizovala knižnica (témy boli ale ladené skôr pre seniorov), tak že pozvala na prednášku dve psychologičky. Návštevníci prednášky boli skôr v seniorskom veku a tak sa dozvedeli veci ako z psychologického hľadiska prekonávať záležitosti ako sú rôzne rany osudu, strata blízkej osoby, choroba a samota. Akciu knižnica zpropagovala na svojej informačnej tabuli v budove knižnice a informovaním domovov a klubov dôchodcov.

V rámci informovania o demokracii Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici uskutočnila podujatie s názvom Verejne o veciach verejných. Jeho účelom bolo zvýšiť povedomie občanov o práci miestnej samosprávy, posilniť prejavy miestnej demokracie a vzájomnú komunikáciu, zvýšiť záujem ľudí o veci verejné. Podujatie sa uskutočnilo v spolupráci s Občianskou radou pôsobiace v meste. Pozvaní boli poslanci za Banskobystrický samosprávny kraj a poslanci Mestského zastupiteľstva, zástupcovia odboru cestovného ruchu a kultúrneho dedičstva BBSK, Občianska rada, Saleziáni Don Bosca, Občianske združenie DOMKA, Komunitná nadácia Zdravé mesto rôzne občianske združenie pôsobiace v meste.

Veľmi podobnú aktivitu zaoberajúcu sa demokraciou knižnica zorganizovala pri príležitosti Európskeho týždňa demokracie. Čo je podujatie iniciované Radou Európy zamerané na podporu miestnej demokracie a myšlienok demokratickej účasti občanov na verejnom živote. Tohto podujatia, ktoré sa konalo v budove knižnice sa zúčastnilo okolo 50 zákazníkov knižnice. Prednášajúci boli rôzni mestskí samosprávni poslanci. Boli prezentované bohaté a pestré informácie slovom ale aj obrazom z internetových stránok a multimediálnych prezentácií. Na prednáškach sa hovorilo o voľbách do orgánov regionálnej samosprávy, možnostiach a realite fungovania občianskych výborov a občianskych rád, pláne hospodárskeho

a sociálneho rozvoja mesta Banská Bystrica s ťažiskom na vzdelávanie, štipendiá, kultúru, sociálne služby a voľný čas.

6.6 Knihovna Kroměřížska Kroměříž

Táto knižnica nezapadá medzi knižnice s krajskou pôsobnosťou v Slovenskej republike. Ide o knižnicu, ktorá sa nachádza na území Českej republiky. Vybratá na analýzu bola preto lebo sa vo veľkej miere venuje celoživotnému vzdelávaniu. A čo sa týka podmienok, funguje relatívne takmer v podobnom legislatívnom, kultúrnom, spoločenskom, ekonomickom a politickom prostredí ako knižnice na území Slovenskej republiky.

Projekt Grundtvig

Knihovna Kroměřížska získala finančnú podporu od medzinárodného projektu Od vzdelávania k poznaniu. Táto knižnica je koordinátorom pre partnerské inštitúcie – knižnice z piatich štátov. Projekt je financovaný Národnou agentúrou pre európske vzdelávacie programy v rámci programu Grundtvig – Projekty partnerstvá.

Program Grundtvig je v rámci Programu celoživotného učenia zameraný na výukové a vzdelávacie potreby osôb vo všetkých formách vzdelávania dospelých a na inštitúcie a organizácie ponúkajúce alebo podporujúce toto vzdelávanie.

Cieľom projektu je naviazanie spolupracujúcich inštitúcií z rôznych krajín Európy, ku ktorých činnostiam patrí vzdelávanie dospelých, konkrétne teda výmena skúseností a znalostí medzi týmito inštitúciami. Projekt je zameraný na management vzdelávania dospelých.

Základom sú semináre v každej zo zúčastnených inštitúcií. Na základe týchto seminárov vzniknú webové stránky a elektronické a tlačené dokumenty. Najdôležitejším výsledkom by malo byť využitie získaných znalostí v praxi. Cieľom je rozšíriť ponuku knižnice v oblasti vzdelávania dospelých, urobiť ju zaujímavejšiu a systematickejšiu.

Centrum celoživotného učenia

Zámerom na vypracovanie takéhoto centra bolo vytvorenie ponuky vzdelávacích kurzov pre dlhodobo nezamestnaných, zdravotne postihnutých a nezamestnaných

nad 45 rokov. Tento projekt bol finančne podporený Európskym sociálnym fondom a štátnym rozpočtom Českej republiky. Realizátorom projektu boli štyria zamestnanci Knihovne Kroměřížskej. A to riaditeľka knižnice, vedúca úseku služieb čitateľom, vedúca ekonomického oddelenia a knihovníčka určená pre prácu do centra celoživotného učenia.

Na základe tohto vzniklo v knižnici centrum celoživotného učenia, čo je multimedialná učebňa, ktorá je samostatným oddelením knižnice, prevádzkovo oddelená.

Je vybavená 10 pracovnými miestami s PC a 1 miestom pre lektora a slúži k výučbe počítačovej a informačnej gramotnosti. Umožňuje samozrejme aj prístup na internet. V súčasnej dobe knižnica realizuje v učebni tiež kurzy Základov počítačovej gramotnosti ako pre seniorov, tak i pre záujemcov v produktívnom veku. Náplň kurzov a ich termíny knižnica prispôsobuje momentálnemu dopytu a kapacite učebne. Prevádzková doba zodpovedá vyučovacím hodinám. Knižnica ponúka aj akreditované kurzy pre nezamestnaných. Knižnica má aktuálnu ponuku kurzov zverejnenú na internete, na informačnej tabuli patriacej knižnici a aj na miestnom úrade práce.

Knižnica na rok 2010 ponúka bohaté portfólio vzdelávacích kurzov⁵⁰, ktoré sa uskutočňujú v centre celoživotného učenia.

Kurz internetovej komunikácie

Zameraný je predovšetkým na prácu s internetom, vyhľadávanie, upozorňovanie a praktické prehliadky stránok – mapy, knižnica – vyhľadávanie v katalógu, internetové denníky a spravodajské servery, komunikačné aplikácie ICQ a Skype, sociálna sieť Facebook a podobne. Kurz je určený širokej dospelaj verejnosti bez obmedzenia. Kurz má celkovú dĺžku 9 hodín.

---

⁵⁰*Knihovna Kroměřížska Kroměříž – ponuka kurzov* URL: <http://www.knihkm.cz/userfiles/file/01/pc_kurzy.pdf> [cit.2010-02-12]

Základný kurz počítačovej gramotnosti

Je to doobedňajší 20 hodinový kurz zameraný na cieľovú skupinu dospelých, ktorí sú absolútni začiatočníci, čo sa týka práce s počítačom. Zameraný je na úplne základy, na program Word, internet a na oboznámenie sa s elektronickou poštou.

Opakovací kurz pre seniorov

Tento kurz ma označenie ako opakovací, lebo je zameraný na seniorov, ktorí absolvovali v minulosti v knižnici základný kurz pre seniorov. Jeho poslaním je zopakovanie si znalostí z Wordu a vyhľadávania na internete, prácou s elektronickou poštou a posielaním SMS. Kurz má dĺžku 10 hodín.

Večerný kurz pre začiatočníkov

Je to najdlhší z pomedzi ponúkaných kurzov, má trvanie 30 hodín. Jeho uskutočňovanie je naplánované na poobedné a večerné hodiny. Zaoberá sa úplnými základmi, Wordom, Excelom, internetom a elektronickou poštou.

Kurz digitálnej fotografie

Kurz je zameraný skôr na technickú stránku fotografovania. Ide o 9 hodinový kurz, ktorý vedie lektor – odborník na digitálnu fotografiu. V kurze sa účastníci dozvedia aká parametre má mať nový digitálny fotoaparát. Obsahom kurz je aj praktická skúška tvorby a následne základné úpravy snímok, prenos snímky z fotoaparátu do PC a ich uloženie na CD, upozornenie na voľne dostupný software pre základnú úpravu fotografií a ukážka odkiaľ sa dajú stiahnuť a podobné záležitosti týkajúce sa digitálneho fotografovania.

Kurz tvorby prezentácií – PowerPoint

Tento kurz sa koná v popoludňajších hodinách a je určený pre pokročilých záujemcov. Obsahom tohto kurz, ktorý má dĺžku stanovenú na 16 hodín je tvorba prezentácií v programe MS PowerPoint, lektorkou tohto kurzu je zamestnankyňa knižnice, ktorá sa podieľala na vzniku projektu Centra celoživotného učenia.

Na účasť na týchto kurzoch nie je podmienkou byť členom knižnice a to preto, že kurzy sú spolplatnené. Priemerná cena za jednu hodinu kurz je približne 30 Kč. Napríklad cena Opakovacieho kurzu pre seniorov je 310 Kč alebo cena kurzu Základnej počítačovej gramotnosti je 620Kč.

6.7 Výsledky a prehľad komparácie

Na základe všetkých dostupných zdrojov o vzdelávacích aktivitách pre dospelých v knižniciach (spomínaných na začiatku deskripcie) a na základe dopredu stanovených kritérií som zostavil kvôli lepšiemu prehľadu výslednú komparačnú tabuľku.

Názov knižnice	Vzdelávacie aktivity pre dospelých					
	A	B	C	D	E	F
Knižnica J.Fándlyho v Trnave	nie	NP	áno (1)	áno	ŠTP	nie
Knižnica P.O.H. v Prešove	áno (1)	NP	áno (1)	nie	NP	nie
Verej. knižnica M.R. v Trenčíne	áno (2)	NP	nie	áno	ŠTP	nie
Krajská knižnica v Žiline	áno (3)	NP	nie	nie	ŠTP	nie
Verej. knižnica J.B. v Košiciach	nie	ŠP	áno (4)	nie	ŠTP	nie
Verej. knižnica M.K. v B.Bystrici	nie	ŠP	nie	áno	NP	nie
Knihovna Kroměřížska Kroměříž	nie	NP	áno (1)	nie	ŠP	áno

Legenda k tabuľke:

- A - vzdelávacie podujatia organizované pomocou nadštandardnej spolupráce s inou organizáciou
- B - príležitostné vzdelávacie podujatia (prednášky, diskusie) organizované v spolupráci s rôznymi organizáciami, prípadne knižnicou samostatne
- C - záujmové vzdelávacie podujatia organizované v spolupráci s klubmi pôsobiacimi pri knižniciach
- D - nadštandardné vzdelávacie služby pre telesne alebo psychicky handicapovaných (napr. nevidiacich)
- E - kurzy informačnej a počítačovej gramotnosti
- F - využitie grantov na financovanie aktivít pre vzdelávanie dospelých

Áno - v zátvorke počet takýchto organizácií

ŠP – široká ponuka

ŠTP – štandardná ponuka

NP – nízka alebo žiadna ponuka

Záver z komparácie

Najväčšie nedostatky vo vzdelávacích aktivitách pre dospelých Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave som našiel v nadštandardnej spolupráci s inou organizáciou. Knižnica v Trnave nespolupracuje so žiadnou organizáciou takýmto spôsobom. Takáto spolupráca prináša pravidelné vzdelávacie akcie až trom ďalším porovnávaným knižniciam. A to Knižnici P.O. Hviezdoslava v Prešove, ktorá spolupracuje s Britským centrom. Ďalej Knižnici Michala Rešetku v Trenčíne, ktorá spolupracuje s dvoma organizáciami na pravidelných vzdelávacích aktivitách a to s občianskym združením Ars Vivendi a so združením WUG. A v tomto smere vyšla najlepšie Krajská knižnica v Žiline, ktorá spolupracuje až s tromi organizáciami na pravidelných vzdelávacích aktivitách a to s Britským centrom, Ligou pre duševné zdravie a v rámci projektu La Caravane des dix mots s Ministerstvom kultúry vo Francúzsku na frankofónnych stretnutiach.

Čo sa týka príležitostných vzdelávacích podujatí tak som Knižnicu Juraja Fándlyho v Trnave zhodnotil, že má veľmi podobnú ponuku ako väčšina ostatných knižníc, teda dosť malú ponuku. Vo väčšej miere sa tejto oblasti venujú a teda ponúkajú pestrejšie a frekventovanejšie aktivity 2 knižnice a to Jána Bocatia v Košiciach a Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici. Ich aktivity v tomto smere sú popísané v ich deskripcii.

Záujmové vzdelávanie Knižnica Juraja Fándlyho ponúka vo forme spolupráce s UFO klubom Trnava, takže je na tom lepšie ako tri ďalšie sledované knižnice, ktoré neponúkajú žiadne záujmové vzdelávanie v súvislosti s klubmi. V tomto smere sú na tom veľmi podobne knižnice P.O. Hviezdoslava v Prešove, ktorá ponúka vzdelávacie aktivity spojené s Klubom pestovateľov a milovníkov liečivých rastlín a Knižnica Kroměřížska Kroměříž, ktorá ponúka kurzy fotografovania. Najlepšie v tomto kritérií porovnávania vyšla a príkladom pre Knižnicu Juraja Fándlyho v Trnave by mohla byť Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach, ktorá spolupracuje až so štyrmi rôznymi klubmi a ponúka tak najširšie portfólio

záujmového vzdelávania pre dospelých, kluby pôsobiace pri tejto knižnici sú: Literárny klub DIVA, Dejepisný spolok, Fotoklub NOVA a Klub amatérskych výtvarníkov.

Pri nadštandardných (nadštandard je myslený ako služby, ktorú bežne iné knižnice neposkytujú) službách pre telesne alebo psychicky postihnutých knižnica Juraja Fándlyho v porovnaní s ostatnými knižnicami je na pozitívnej strane, teda v skupine tých, ktorí takúto službu alebo aktivitu ponúkajú. Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave ponúka takéto služby nevidiacim. Veľmi podobne je na tom Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici, ktorá tiež ponúka porovnateľné služby nevidiacim. Treťou a zároveň poslednou knižnicou, ktorá ponúka takéto aktivity je Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, ktorá organizuje aktivity pre psychicky handicapovaných. Ďalšie porovnávané knižnice podobné aktivity nevykazujú.

V kurzoch informačnej a počítačovej gramotnosti je na tom Knižnica Juraja Fándlyho priemerne a teda veľmi podobne ako ďalšie tri knižnice. Menšie aktivity v tomto smere vykonávajú dve sledované knižnice a to Knižnica P.O.H. v Prešove a Verejná knižnica M.K. v B.Bystrici, ktoré neorganizujú v súčasnej dobe žiadny takýto kurz. Príkladom pre rozvíjanie ponuky týchto kurzov môže byť Knižnica Kroměřížska Kroměříž, ktorá ponúka spomedzi všetkých knižníc najširšiu ponuku kurzov, táto ponuka je v príslušnej časti práce popísaná.

V porovnávaní využitia peňazí z grantov na aktivity súvisiace so vzdelávaním dospelých som dospel k výsledku, že žiadna z porovnávaných knižníc až na jednu výnimku túto možnosť nevyužila. Tou inšpiratívnou výnimkou je Knižnica Kroměřížska Kroměříž, ktorá využila finančné prostriedky Európskeho sociálneho fondu v rámci programu Grundtvig. Na čo presne boli tieto peniaze použité je spomínané v analýze tejto knižnice.

7. Anketový prieskum

Pre účely lepšej orientácie na čo sa má vzdelávacia ponuka orientovať, prípadne čím sa má zaoberať bol spravený prieskum. Tento prieskum bol realizovaný v mesiaci január a február 2010. Hlavným cieľom prieskumu boli zistiť poznatky, názory a postoje samotných dospelých návštevníkov Krajskej knižnice v Trnave na

vzdelávacie aktivity v tejto inštitúcii. Cieľovou skupinou ankety teda boli zákazníci Krajskej knižnice v Trnave starší ako 18 rokov.

Identifikácia cieľov prieskumu:

- informovanosť návštevníkov o vzdelávacích akciách organizovaných v Krajskej knižnici v Trnave (otázka č 1,2)
- záujem zúčastniť sa na vzdelávacej akcii v Krajskej knižnici v Trnave (otázka č.3, 4)
- zistenie záujmu o konkrétne zameranie vzdelávacieho podujatia (otázka č.4)
- zistenie názoru na ponuku počítačových kurzov (otázka č.5)
- zistenie názoru na ponuku prednášok, diskusií (otázka č.6)

Otázka č. 4 a odpovede na ňu formulované vychádzali čiastočne z analýzy podobných inštitúcii. Ostatné otázky a možné odpovede boli prevažne formulované na základe analýzy Krajskej knižnice v Trnave.

Táto anketa sa nachádzala po dobu 6 týždňov v čítárni knižnice a mal ju možnosť vyplniť každý návštevník knižnice. Návštevníci boli naňu občas upozorňovaní prítomnými zamestnancami knižnice. Samozrejme vyplnenie ankety bolo anonymné. Spolu bolo vytlačených a poskytnutých 200 ankiet. Vyplnených ankiet sa podarilo vyzbierať 170. Takže návratnosť ankety je 85 %.

Dotazník obsahoval nasledujúce otázky a odpovede:

1. Vedeli ste, že knižnica organizuje alebo niekedy organizovala kurzy základov práce s počítačmi a informačnej gramotnosti?

- A) áno
- B) nie

2. Vedeli ste, že v knižnici sa konali alebo konajú prednášky s odbornými hosťami na niektoré témy (napr. história, vesmír), ktoré sú prístupné širokej verejnosti?

- A) áno
- B) nie

3. Pripúšťate možnosť, že by ste niekedy takéto vzdelávacie podujatie v knižnici (kurz, prednáška), keby malo pre vás zaujímavý obsah navštívili?

- A) rozhodne áno
- B) skôr áno
- C) skôr nie
- D) rozhodne nie

4. Mali by ste záujem o vzdelávacie podujatia v knižnici, ktoré by boli zamerané (keď áno, tak možnosť zakrúžkujte, môžete aj viacej)

- A) na základy práce s počítačom pre začiatočníka
- B) pre bežného používateľa počítača
- C) na podporu výučby anglického jazyka
- D) na podporu výučby iného cudzieho jazyka (dopíšte akého)
- E) na históriu
- F) na fungovanie Európskej únie
- G) na fungovanie verejných inštitúcií (dane, súdnictvo, samospráva atď)
- H) na tému zdravia
- I) žiadne z uvedených by ma nezaujalo

5. Prijali by ste širšiu ponuku kurzov na zvládnutie základov počítačov?

- A) áno
- B) nie momentálna ponuka stačí
- C) nezaujíma ma táto ponuka

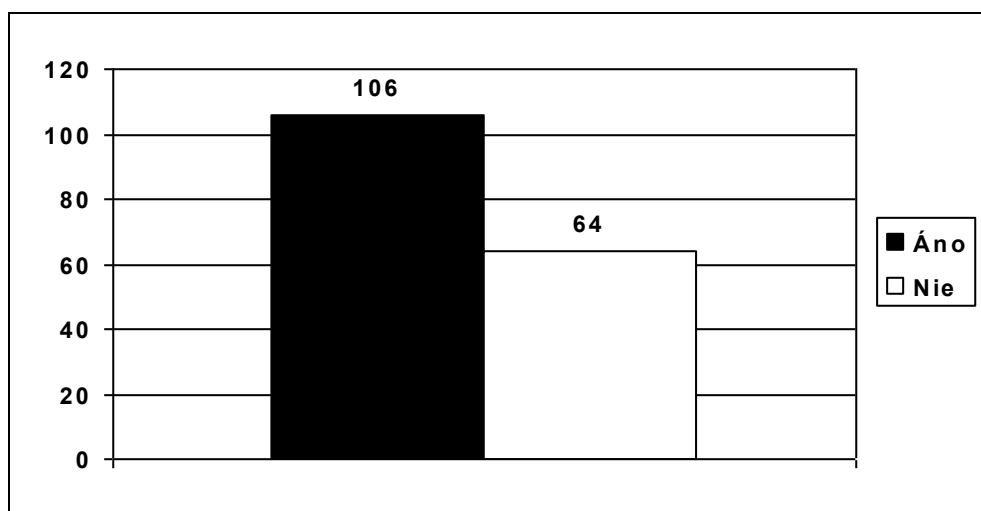
6. Prijali by ste väčšiu ponuku príležitostných vzdelávacích (prednáška, diskusia) aktivít knižnice?

- A) áno
- B) nie momentálna ponuka stačí
- C) nezaujíma ma táto ponuka

Výsledky ankety sú interpretované pod jednotlivými grafmi popisom – deskripciou javu.

Otázka č.1

Vedeli ste, že knižnica organizuje alebo niekedy organizovala kurzy základov práce s počítačmi a informačnej gramotnosti?

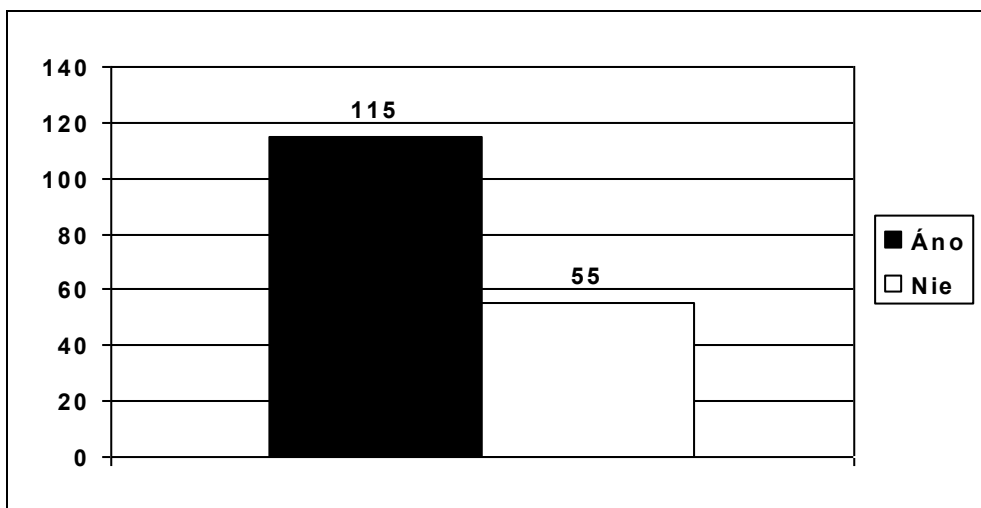
Na túto otázku odpovedala väčšina respondentov, teda 106 áno. V tejto skupine sa môžu nachádzať ľudia, ktorí sa už zúčastnili takéhoto kurzu v knižnici, ale aj takí, ktorí sa o ňom dozvedeli (a nezúčastnili sa ho) napríklad na internete alebo na informačnej tabuli Krajskej knižnice v Trnave. Stále je tu však dosť veľká skupina ľudí teda v tomto prípade 64 respondentov, ktorí o takejto vzdelávacej akcii vôbec nevedia. Teda je tu namieste uvažovať o zvýšení propagácie alebo informovanosti zo strany knižnice o týchto kurzoch.

Otázka č.2

Vedeli ste, že v knižnici sa konali alebo konajú prednášky s odbornými hosťami na niektoré témy (napr. história, vesmír), ktoré sú prístupné širokej verejnosti?

Táto otázka bola položená na zistenie toho, či návštevníci knižnice registrujú takéto príležitostné podujatia. Do týchto podujatí sa zaraďujú z ponuky knižnice prednášky a diskusie s odbornými hosťami. Otázka bola položená aj na zistenie rozdielu, do akej miery zákazníci registrujú kurzy a do akej miery tieto prednášky a diskusie.

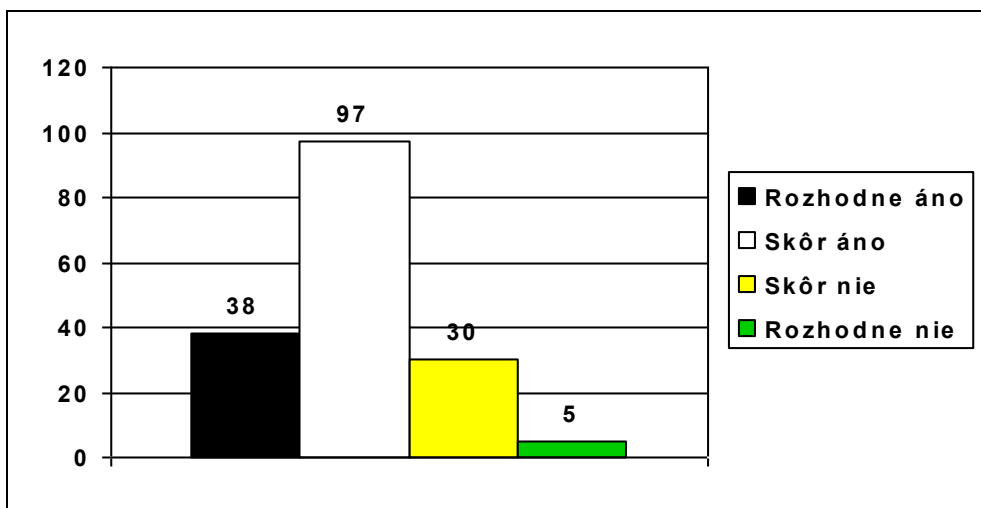

Pre výsledok odpovedí na túto otázku platí podobne to isté čo pre predchádzajúcu s tým rozdielom, že je tu trocha pozitívnejší výsledok v tom, že respondenti o niečo viac zaregistrovali takéto nejaké podujatie v knižnici ako počítačový kurz uskutočnení v knižnici.

Otázka č.3

Pripúšťate možnosť, že by ste niekedy takéto vzdelávacie podujatie v knižnici (kurz, prednáška), keby malo pre vás zaujímavý obsah navštívili?

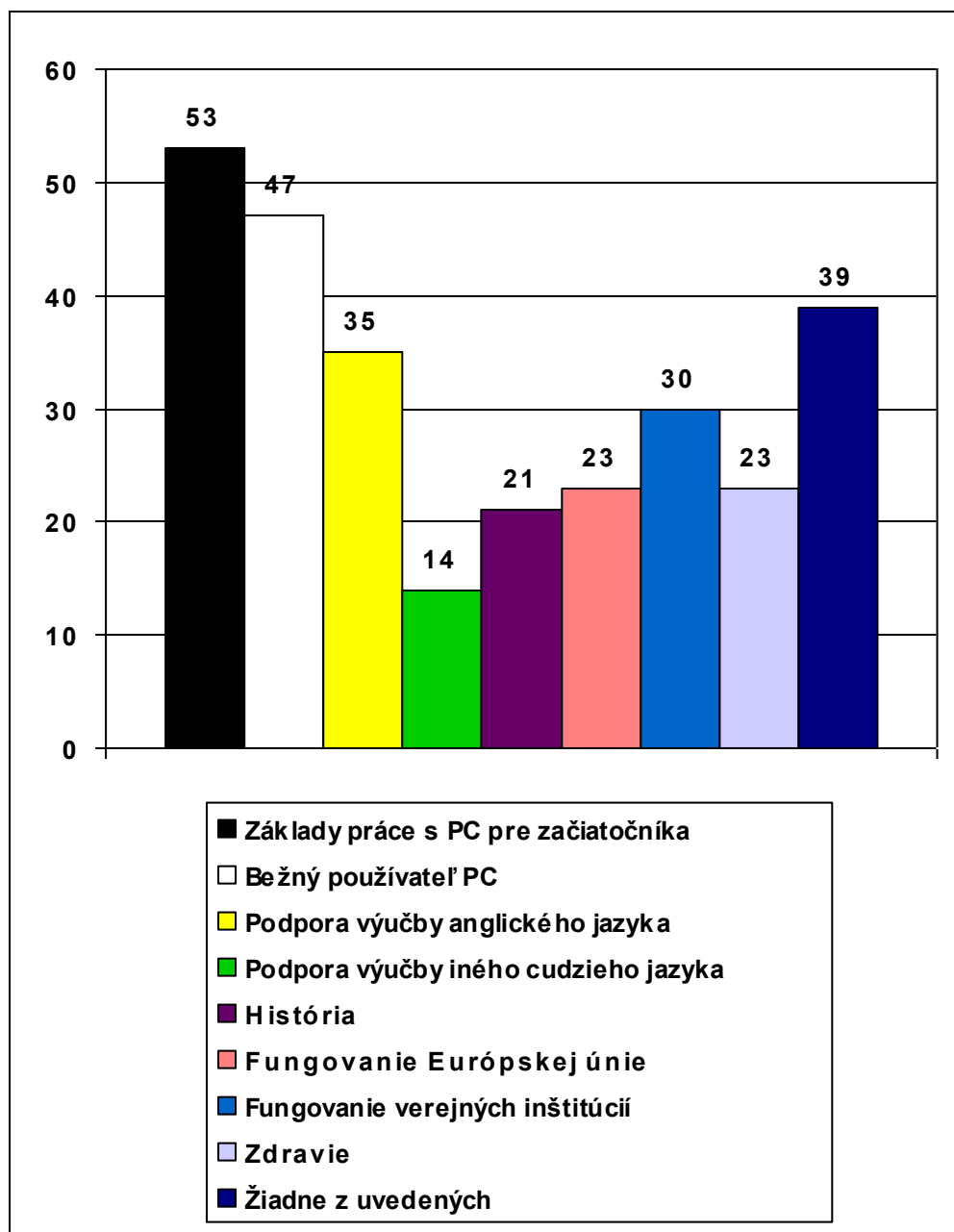
Pri tejto otázke sa zisťovala ochota a potenciál zo strany návštevníkov knižnice navštíviť Krajskú knižnicu v Trnave za účelom vzdelávania. Až 105 účastníkov odpovedalo na túto otázku kladne alebo skôr kladne. 30 respondenti sa vyjadrili, že skôr by takúto možnosť v knižnici nevyužili a len piati respondenti uviedli, že by rozhodne takúto možnosť v knižnici nevyužili. Výsledok ukazuje, že pri správne

nastavenej ponuke je tu veľký potenciál zo strany zákazníkov Krajskej knižnice v Trnave využiť ju ako vzdelávaciu inštitúciu.

Otázka č.4

Mali by ste záujem o vzdelávacie podujatia v knižnici, ktoré by boli zamerané....

Táto otázka mala viacero konkrétnych možností. Respondenti mohli označiť aj viac ako jednu možnosť, respektíve všetky možnosti, o ktoré by mali záujem alebo sa vyjadríť, že by o podujatia s daným zameraním nemali záujem.

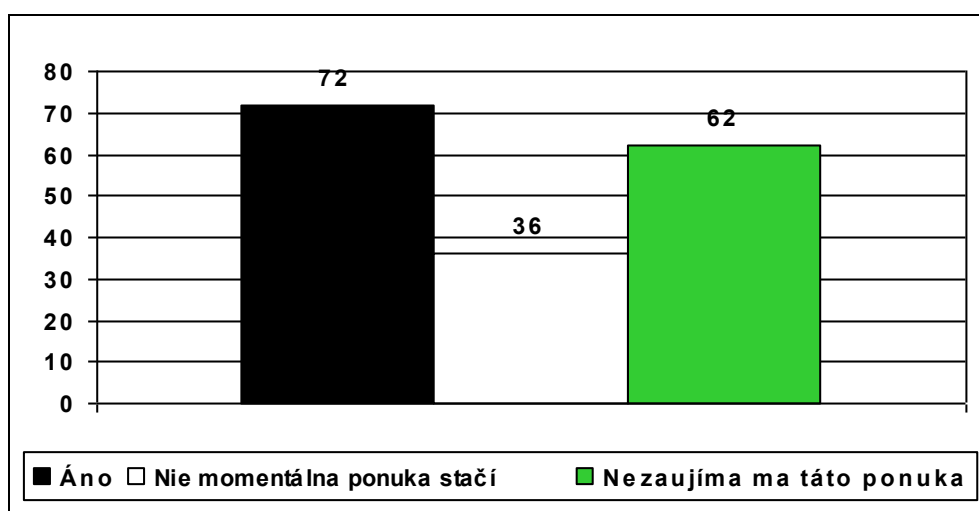

Z uvedeného najviac respondentov označilo, že by malo záujem o podujatia zamerané na základy práce s PC, momentálne sa v knižnici pravidelne koná len takýto kurz pre seniorov, bolo by vhodné preto zamyslieť sa aj nad rozšírením tejto

ponuky. Ako druhá najviac označovaná možnosť je kategória podujatí pre bežného používateľa PC, momentálne sa v knižnici nekoná a ani sa nekonali žiadne podujatia s takýmto zameraním. Vďaka tomuto výsledku je tu vhodný námet nad usmernením ponuky vzdelávacích akcií. Podobne sa dá interpretovať výsledok pre podporu výučby anglického jazyka, čo bola jedna z najfrekvencovanejších odpovedí. Na podporu výučby iného cudzieho ako anglického jazyka sa vyjadrilo najmenej respondentov a to 14. Bolo možné dopísať a o aký jazyk by sa jednalo. Ukázalo sa viacero odpovedí, z nich najviac mala francúzština, potom nemčina. Približne rovnaké hodnoty sa zistili pre vzdelávacie podujatia zamerané na históriu, fungovanie Európskej únie a zdravia, mierne viac mala možnosť zameraná na fungovanie verejných inštitúcií. Z takýchto podujatí knižnica občas pokrýva záujem o históriu, ale napríklad vzdelávacia akcia ohľadom fungovania verejných inštitúcií sa v knižnici ešte nekonala, takisto ani o téme zdravia. Pri tom sa ukázalo, že o takúto tematiku by malo záujem minimálne toľko respondentov ako o históriu. 39 respondentov uviedlo, že by nemalo záujem o žiadne z uvedených zameraní, korešponduje to do veľkej miery s odpoveďami na otázku číslo 3, kde spolu 35 respondentov skôr nepripúšťa alebo rozhodne nepripúšťa možnosť zúčastniť sa nejakej vzdelávacej akcie v Krajskej knižnici v Trnave.

Otázka č.5

Prijali by ste širšiu ponuku kurzov na zvládnutie základov počítačov?

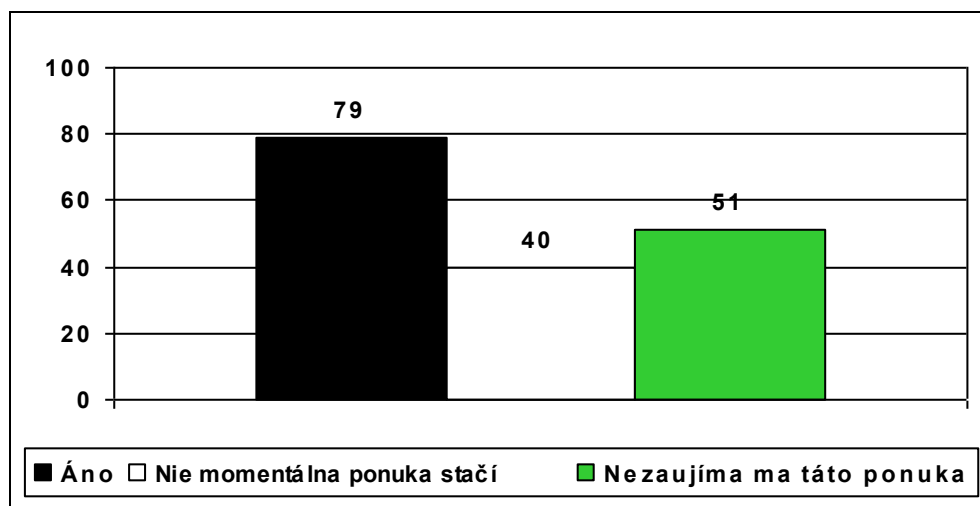

Najviac respondentov sa vyjadrilo, že by privítalo rozšírenie ponuky kurzov na zvládnutie základov počítačov. Medzi týmito ľuďmi môžu byť v podstate všetky kategórie ľudí okrem seniorov, pre ktorých sa takýto kurz pravidelne organizuje, zároveň tam môže byť premietnutá aj skupina seniorov, ktorá žiada rozšírenie

ponuky kurzov pre seniorov. Druha najviac volená možnosť bola, že ponuka kurzov na zvládnutie počítačov respondentov nezaujíma. Najmenšia skupina a to 36 respondentov označilo, že momentálna ponuka kurzov im vyhovuje.

Otázka č.6

Prijali by ste väčšiu ponuku príležitostných vzdelávacích (prednáška, diskusia) aktivít knižnice?

Pri tejto otázke boli podobné výsledky ako pri predchádzajúcej, len je tu menej početná skupina tých, ktorých by nezaujímal táto ponuka. Najväčšia skupina návštevníkov knižnice a to 79 respondentov by prijala väčšiu ponuku prednášok a diskusií na pôde knižnice. Najmenšia skupina 40 respondentov je s momentálnou ponukou spokojných.

7.1 Závery z anketového prieskumu

Na základe anketového prieskumu medzi návštevníkmi knižnice som dospel k viacerým záverom. Až vyše 79 percent návštevníkov Krajskej knižnice v Trnave je priaznivo naklonených k myšlienke ju navštíviť za účelom nejakého vzdelávacieho podujatia pre dospelých. Čo je vynikajúci odrazový mostík k myšlienke rozširovania vzdelávacej ponuky. Na druhej strane o tom, že sa v knižnici niekedy konalo vzdelávacie podujatie vedelo v prípade kurzov počítačovej gramotnosti vyše 62 respondentov a v prípade príležitostných akcií (napr. prednáška) vyše 67 respondentov. Čo ale neznamená, že takéto podujatie niekedy v minulosti už navštívili. Z ponúknutých zameraní vzdelávacích podujatí s odstupom najviac zaujali 3 tematické obsahy. A to základy práce s PC pre začiatočníka – 31 %, zameranie na bežného používateľa počítača – vyše 27 % a podpora výučby anglického jazyka

– vyše 20 %. Na základe tohto teda vznikol obraz s akými troma obsahmi by boli vzdelávacie aktivity pre dospelých v Krajskej knižnici v Trnave potenciálne najnavštevovanejšie a najúspešnejšie. Pre respondentov, ktorí sa zaujímajú o bežnú prácu s PC a o podporu výučby anglického jazyka knižnica momentálne neponúka žiadne vzdelávacie podujatia. V prípade práce s PC pre začiatočníka knižnica už určitú aktivitu vyvíja – ponúka kurzy informačnej gramotnosti pre seniorov. Ale z respondentov, ktorí sa o túto ponuku zaujímajú až 2 tretiny cca (67 %) by prijalo širšiu ponuku takýchto kurzov. Takže tu vidím výraznú možnosť rozšírenia ponuky týchto kurzov, napríklad vo forme ponuky aj pre iné cieľové skupiny ako sú seniori, prípadne rozšírenie momentálnej ponuky kurzov pre seniorov. Čo sa týka sektoru príležitostných vzdelávacích aktivít (napr. prednáška diskusia), tak z respondentov, ktorí sa o takéto aktivity zaujímajú by prijalo až dve tretiny z nich väčšiu ponuku. Záver z toho je taký, že knižnica by sa mala snažiť rozšíriť aj tento typ ponuky, keďže medzi jej návštevníkmi je o ňu potenciálny záujem.

8. Návrh nových možností vzdelávacích aktivít v Krajskej knižnici v Trnave

Hlavnými východiskovými bodmi pre návrh nových možností vzdelávacích aktivít dospelých v Krajskej knižnici v Trnave sú závery z komparácie knižníc a závery z anketového prieskumu.

Návrh nových možností sa týka viacerých oblastí. Jednou oblasťou sú návrhy na nadštandardnú spoluprácu s určitými organizáciami ako Britské centrum a Windows User Group. Ďalšou je návrh týkajúci sa poskytovania kurzov informačnej gramotnosti. Jeden návrh sa zaoberá odporúčaním zaujímať sa o oblasť grantov. Pri návrhu o organizácii príležitostných podujatí ide hlavne o oblasť bežnej spolupráce s viacerými organizáciami a poslednou oblasťou je spolupráca so záujmovými klubmi.

8.1 Konkrétne návrhy

Spolupráca s Britským centrom

Vzhľadom na výsledok prieskumu a analýzy knižníc, ktoré spolupracujú s Britským centrom považujem prítomnosť Britského centra v knižnici za významný benefit.

A to z dôvodu, že výrazne rozširuje knižnici ponuku v oblasti podpory vzdelávania anglického jazyka.

Podmienkou pre spoluprácu s Britským centrom sú voľné priestory v tej ktorej inštitúcii. V tomto prípade by bolo hlavnou podmienkou spolupráce vhodné voľné priestory v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave.

Knižnica Juraja Fándlyho má hlavnú budovu a v nej poskytuje väčšinu služieb. Mimo hlavnej budovy má 5 rôznych pobočiek v meste Trnava. Z toho 4 pobočky sa nachádzajú v budovách základných škôl v rôznych lokalitách mesta. Ďalšie oddelenie je v takzvanom Dome hudby. Hlavná budova Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave je plne obsadená na poskytovanie iných služieb, takže v hlavnej budove by priestor na plnohodnotnú prevádzku Britského centra nebol, to isté sa týka aj 4 ďalších pobočiek, ktoré sú umiestnené v priestoroch základných škôl. Priestor na vhodnú spoluprácu však ponúka pracovisko knižnice v Dome hudby. V Dome hudby sa nachádza pobočka hudobného oddelenia knižnice. Táto pobočka nie je priestorovo úplne vyťažená a stálo by za zváženie navrhnuť spoluprácu s Britským centrom a posúdenie týchto priestorov zástupcami Britského centra. Veľkou výhodou tejto lokality je aj to, že pobočka knižnice v Dome Hudby sa nachádza na ulici Schneidra-Trnavského čo je lokalita v centra mesta Trnava, čo býva väčšinou pri vzdelávacích centrách typu Britského centra požadovaným faktorom.

Cieľom Britského centra je:

- sprístupňovanie všeobecných informácií o aktivitách British Council (Britskej rady) na Slovensku
- poradenstvo pri príprave na jazykové skúšky
- organizovanie besied, prednášok, literárnych podujatí a podobne

Britské centrum zariaďuje a vybavuje svoje priestory samostatne najmodernejšími učebnými a študijnými materiálmi v oblasti vyučovania anglického jazyka. Poskytuje knihy a materiály, ktoré sprostredkujú informácie o Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska a aj súčasnú beletriu zo Spojeného kráľovstva. Toto centrum má vlastných zamestnancov a jeho financovanie je zabezpečené Britskou radou.

Spolupráca s organizáciou WUG

Tento návrh spolupráce s organizáciou Windows User Group vychádza čiastočne z veľkého dopytu návštevníkov knižnice po vzdelávaní zameranom pre bežného používateľa PC a čiastočne z analýzy Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne. Tejto spomínanej knižnici sa darí úspešne spolupracovať s organizáciou Windows User Group už približne dva roky. Kapacita pri atraktívnych prednáškach poskytovaných touto organizáciou býva naplnená na 90 až 100 %.

Windows User Group je dobrovoľné združenie ľudí, ktorí pracujú prevažne so softwarovými produktmi od firmy Microsoft. Ide teda o najbežnejšie a najpoužívanejšie aplikácie využívané širokou verejnosťou ako sú napríklad operačný systém Windows alebo kancelárske aplikácie Office. Toto združenie spolupracuje s firmou Microsoft a vďaka tomu na niektorých prednáškach prednášajú priamo lektori z firmy Microsoft. Táto organizácia je aj z časti financovaná a firmou Microsoft. Členmi tohto združenia sú správcovia sieti, študenti, bežní ľudia, profesionáli o oblasti počítačových technológií ale aj certifikovaný konzultanti so záujmom o IT. Najvhodnejší a najkvalifikovanejší členovia priamo prednášajú.

Treba zdôrazniť, že táto organizácia sa zameriava na dve rôzne cieľové skupiny. Vykonáva a organizuje prednášky určené bežným používateľom počítačov, druhú skupinu prednášok zas tvoria s obsahom vhodným pre zdatnejších používateľov počítačov (IT profesionálov a podobne).

Táto organizácia nie je náročná pri kladení podmienok na spoluprácu. Ide iba o občasné prednášky (priemerne cca raz za mesiac) a nevyžaduje sa permanentný priestor ako v prípade Britského centra. Vyžaduje sa iba voľná prednášková miestnosť na dobu prednášky, v ktorej sa dá zapojiť osobný počítač a premietacie zariadenie. Takýmto priestorom Krajská knižnica v Trnave disponuje priamo v hlavnej budove. Ide o miestnosť vybavenú stoličkami, vhodným miestom na prednášanie a kapacitou cca 25 až 30 miest.

Pre Krajskú knižnicu v Trnave by spolupráca s Windows User Group priniesla len výhody v podobe rozšírenej ponuky vzdelávania na pôde knižnice, ktoré by sa nepremietli do zvýšených nákladov. Jediné zvýšené náklady by sa mohli uvažovať iba náklady spojené z využívaním energií počas prednášky. Pretože WUG

nevyžaduje žiadne poplatky za organizovanie alebo návštevu svojich prednášok, jedinou podmienkou zúčastnenia sa na prednáške je predbežná registrácia na internetovej stránke organizácie.

Medzi zaujímavé a obľúbené témy prednášok, ktoré by boli vhodné pre bežných používateľov PC a ktoré WUG poskytuje patria napríklad:

- prednáška venovaná Windowsu 7
- prednáška venovaná aplikácia Microsoft office 2007
- prednáška venovaná licenčnej politike a legalite programov

Návrh v oblasti kurzov informačnej gramotnosti

Momentálne knižnica pravidelne organizuje len kurzy informačnej gramotnosti pre seniorov. Táto ponuka by sa mohla rozšíriť aspoň podľa vzoru z minulosti, keď boli zorganizované aj kurzy pre nezamestnaných, mamičky na rodičovskej dovolenke a vlastne aj pre širokú dospelú verejnosť. Podkladom pre toto rozšírenie je výsledok prieskumu, analýza Kroměřížskej knižnici v Kroměříži a Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2007 až 2013, ktorého program sa snaží napíňať aj Krajská knižnica v Trnave. V siedmom bode tohto programu sa hovorí o podpore celoživotného vzdelávania a zvyšovania informačnej gramotnosti používateľov.

Podmienky pre organizovanie širšej ponuky kurzov informačnej gramotnosti sú v Krajskej knižnici v Trnave vhodné. V miestnosti čítárne sa nachádza priestor vybavený 8 počítačmi s pripojením na internet a zároveň premietacie zariadenie s tabuľou, na ktorej je možné zobrazíť obsah monitora vo veľkom formáte. Návrh na rozšírenie ponuky je znovu oživenie konania kurzov základov práce s počítačmi určených pre nezamestnaných a pre mamičky na rodičovskej dovolenke a kurz základov práce pre širokú dospelú verejnosť. Navyše prieskum ukázal citeľný dopyt po vzdelávacích službách zameraných pre bežného používateľa počítačov. Tento dopyt, by bol čiastočne riešený predchádzajúcim návrhom (spolupráca s WUG) a navyše pridaním do vzdelávacej ponuky počítačový kurz pre bežného používateľa PC, napríklad podľa vzoru Kroměřížskej knižnici v Kroměříži kurz internetovej komunikácie alebo opakovací kurz pre seniorov. Tieto kurzy keďže by už nešlo o úplne základy informačnej gramotnosti ale o určitú nadstavbu by mohli byť aj s miernym poplatnením. Väčšina analyzovaných knižníc nevyžaduje mimo členstva v knižnici špeciálne poplatky za návštevu kurzov, ale napr. knižnica v Kroměříži ma celú ponuku počítačových kurzov poplatnenú.

Orientácia na granty

Mojím ďalším návrhom na optimalizáciu a zlepšenie pozície Krajskej knižnice v Trnave ponímanej ako vzdelávacej inštitúcie je využívanie finančných prostriedkov prostredníctvom grantov. V súčasnej dobe existuje viacero grantov, z ktorých môžu čerpať prostriedky aj knižnice na zlepšenie svojich vzdelávacích služieb.

Nadácia Orange

V roku 2010 je vyhlásený už 6. ročník grantového programu Šanca pre váš región⁵¹. Ide o formu menších grantov (na jeden projekt max. 3000euro), v ktorom sa podporujú iniciatívy samotných aktívnych občanov alebo vybraných organizácií, ktoré chcú meniť a skvalitňovať prostredie, v ktorom fungujú a napomáhať tak svojmu regiónu a jeho obyvateľom. Dlhodobým cieľom programu je zvyšovať kvalitu života obyvateľov v regiónoch, podporovať občiansky aktivizmus, rozvíjať komunitný život a reagovať na aktuálne potreby obyvateľov regiónov. Je spomenutých viacero typov subjektov, ktoré sa môžu o túto podporu uchádzať, medzi vymenovanými sa nachádzajú aj kultúrne inštitúcie a v rámci nich sú špeciálne spomínané aj knižnice.

Granty EÚ

Na aktuálne obdobie 2007 – 2013 je schválený Program celoživotného vzdelávania. Tento program obsahuje podprogram s názvom Grundtvig, ktorý je určený pre rôzne (v programe spomínané) subjekty, medzi ktoré patria aj knižnice. Program Grundtvig podporuje iniciatívy a aktivity v oblasti vzdelávania dospelých a vo všetkých formách vzdelávania dospelých. V rámci analýzy knižníc bolo zistené, že úspešné využitie financií z tohto projektu sa podarilo aj Knihovne Kroměřížskej v Českej republike.

Samozrejme problematika vypracovávanie projektov a financovania grantov je oveľa zložitejšia a cieľom tejto práce nie je vypracovanie projektov kvôli grantom. Vďaka analýze vybraných knižníc som však dospel k záveru, že pre lepšie a prehľadnejšie pochopenie problematiky grantov vhodných pre vzdelávanie v knižnici je žiaduce prijať pracovníka zaoberajúceho sa touto problematikou alebo delegovať prácu sledovania aktuálnych informácií ohľadom grantov na niektorých vybraných pracovníkov knižnice.

---

⁵¹ Interný dokument Trnavského samosprávneho kraja - Informácia o grantoch v roku 2010

Organizácia príležitostných podujatí

Tento návrh vychádza z analýzy viacerých sledovaných knižníc, prieskumu a zo štúdia odbornej literatúry o vzdelávaní dospelých. Zo 170 respondentov až 135 pripustilo možnosť, že by sa na nejakom zaujímavom vzdelávacom podujatí v knižnici zúčastnilo. Takýchto príležitostných jednodňových akcií ako sú napríklad prednášky alebo besedy s odbornými hosťami sa koná v Krajskej knižnici v Trnave oproti niektorým iným sledovaným knižniciam málo. Absentujú hlavne témy všeobecného rozhľadu človeka fungujúceho vo vyspelej demokracii. Ako napríklad fungovanie štátnych inštitúcií, samosprávy, verejnej správy, všeobecný právny rozhľad, fungovanie Európskej únie a podobne. Podujatia s takouto tematikou sa stretli v knižniciach organizujúcich ich s veľkou obľubou a návštevnosťou. Veľkú časť takýchto prednášok alebo diskusií sa dá zorganizovať v priestoroch hlavnej budovy v čítárni (teda tam, kde sa organizujú podobné akcie už aj teraz) alebo aj v pobočke sídliacej v Dome hudby, ktorý je ako som už spomínal v jednom z predchádzajúcich návrhov tiež v atraktívnej lokalite centra mesta. Prax niektorých analyzovaných knižníc hovorí, že pozývaní odborní hostia a prednášajúci sú z rôznych občianskych združení, štátnych a verejných inštitúcií alebo z orgánov samosprávy.

Záujmové vzdelávanie

Spolupráca s rôznymi záujmovými klubmi by priniesla rôzne aktivity týkajúce sa záujmového vzdelávania. Ako príklad by sa dala použiť prednáška o vesmíre uskutočnená v spolupráci s UFO klubom v Trnave. Takáto spolupráca by si pritom nevyžadovala žiadne finančné alebo ťažko splniteľné podmienky. Pretože niektorý záujmový klub alebo spolok, prípadne občianske združenie by urobil v Krajskej knižnici prednášku o téme ktorou sa klub zaoberá a výhody by mal z toho aj klub, že propaguje svoju činnosť a zároveň aj návštevníci Krajskej knižnice v Trnave, že by sa mohli zadarmo zúčastniť záujmovej vzdelávacej akcie. Na takomto type spolupráce sa z analyzovaných knižníc významne podieľa napríklad Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach. Námetov na oslovenie klubov je mnoho, záleží hlavne od všeobecného prehľadu reálií v Trnave a okolí Trnavy pracovníkov Krajskej knižnice v Trnave. Napríklad v Trnave je veľmi známy Útulok pri Kaplnke, čo je združenie na ochranu zvierat, hlavne psov. Po dohode s knižnicou by mohli spraviť prednášku napríklad na tému starostlivosti o psov. Takisto by mohli byť

ďalšie prednášky o vesmíre s už spomínaným UFO klubom. Takýmto krokom by sa knižnica ešte viac otvorila verejnosti na poli dostupného záujmového vzdelávania.

8.2 Zhodnotenie

Po záveroch z komparácie knižníc a anketového prieskumu medzi dospelými návštevníkmi knižnice sa dá konštatovať, že boli identifikované určité nedostatky alebo rezervy v ponuke vzdelávania pre dospelých ponúkaných Krajskou knižnicou v Trnave. Medzi ne patrila absencia akejkoľvek nadštandardnej spolupráce s nejakou ďalšou organizáciou, ktorá by priniesla výrazne rozšírenie ponuky v určitej oblasti, ktorou by sa daná konkrétna organizácia venovala. Ponuka v oblasti počítačových kurzov sa tiež ukázala ako nedostatočná a tiež bol naznačený dopyt po jej rozšírení. Ďalšou rezervou Krajskej knižnice v Trnave je nevyužívanie finančných prostriedkov z grantov, ktoré by boli po určitých podmienkach možné čerpať pre účely rozšírenia ponuky vzdelávania dospelých. Zistil sa aj záujem o rôzne príležitostné akcie ako sú prednášky alebo besedy s tým, že tento záujem nie je dostatočne pokrytý. Možné rezervy sú aj v oblasti ponuky záujmového vzdelávania, ktorú je možné tiež rozšíriť. Ukázalo sa viacero možných a dostupných riešení pre odstránenie týchto rezerv a nedostatkov a pre rozširovanie ponuky vzdelávania pre dospelých. Tieto riešenia a návrhy som v kapitole s názvom Návrh nových možností vzdelávacích aktivít v Krajskej knižnici v Trnave uviedol.

Záver

Knižnice sú už odpradáva považované za inštitúcie plné múdrosti. Zosobňovali funkciu akýchsi studníc informácii najprv pre vzdelancov a panovníkov a postupne neskôr sa stávali prístupné aj pre bežných ľudí. Knižnice fungujú už dlhú dobu od čias dávno minulých až po súčasnosť popri spoločnosti ako doteraz nenahraditeľné inštitúcie.

Aj Knižnica Juraja Fándlyho má vzhľadom na slovenské pomery bohatú históriu. Jej dejiny sa začali písať už od 14.februára v roku 1927. Vtedy boli jej členmi vážení občania mesta. Dnes je prístupná každému kto o ňu má záujem. Čo je len dobré, pretože knižnice so slobodným poskytovaním informácii na jednej strane a občania s ľahkým a neobmedzeným prístupom k týmto informáciám na strane druhej sú jednou zo základných podmienok fungovania vyspelej demokratickej spoločnosti.

Hlavným poslaním Krajskej knižnice v Trnave je poskytovať informácie širokej verejnosti a tým pádom vzdelávať. Pod týmto pojmom si väčšina ľudí predstaví len požičiavanie tlačených médií ako sú knihy, časopisy a podobne. Nesmieme ale zabúdať, že knižnica môže vzdelávať aj inými spôsobmi a to poskytovaním rôznych kurzov, prednášok alebo iných podobných vzdelávacích podujatí, ktoré by mali byť prístupné čo najväčšiemu percentu spoločnosti.

V tejto diplomovej práci som sa zameriaval hlavne na dospelú časť populácie a návrhom vylepšenia ponuky vzdelávacích podujatí poskytovaných touto knižnicou práve pre túto skupinu. Cieľom tejto diplomovej práce teda bolo navrhnúť nové možnosti vzdelávacích aktivít pre dospelých v Krajskej knižnici v Trnave. Bol dosiahnutý skĺbením poznatkov z odbornej literatúry z danej problematiky, analýzou súčasného stavu vzdelávacej ponuky pre dospelých v knižnici v Trnave, komparáciou s inými knižnicami a závermi z výsledkov anketového prieskumu.

Práca je rozdelená na dve časti. Prvá časť je teoretická, kde som sa snažil pomocou odbornej literatúry identifikovať túto problematiku a ozrejmiť pojmy ako sú andragogika, vzdelávanie dospelých, čo to znamená neformálne vzdelávanie ale aj načrtnúť snahu Európskej únie a Slovenskej republiky podporovať celoživotné vzdelávanie. Citoval som aj teórie autorov, ktorí definujú knižnice ako inštitúcie vzdelávania a venujú sa teda spájaniu knižnice s myšlienkou celoživotného vzdelávania. Vysvetlil som snahu premeny knižnice na komunitné centrum.

V ďalšom bode teoretickej časti práce som predstavil organizáciu Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave jej poslanie, jej úseky a stručnú históriu.

V ďalšej časti práce som zmonitoroval ponuku vzdelávania Knižnice Juraja Fándlyho, rozdelil som túto ponuku do jednotlivých častí. Ďalej som zmonitoroval a zanalyzoval ponuku vzdelávacích aktivít pre dospelých ponúkaných piatimi podobnými verejnými knižnicami na Slovensku a jednej verejnej knižnici z Českej republiky. Pre presnejšie dosiahnutie cieľa som vykonal anketový prieskum týkajúci sa vzdelávacích služieb Knižnice Juraja Fándlyho, kde respondenti boli návštevníkmi knižnice.

Na základe analýzy a syntézy dostupných odborných zdrojov, interných dokumentov knižnice, porovnávaní s inými knižnicami a anketového prieskumu som navrhol 6 konkrétnych aktuálnych riešení, ktoré by pomohli odstrániť nedostatky a hlavne zlepšiť a zvýšiť možnosti vzdelávania pre dospelých v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave. Táto diplomová práca si kládla za cieľ navrhnúť nové možnosti vzdelávacích aktivít v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave, na základe návrhu týchto riešení môžem konštatovať, že cieľ práce bol splnený.

Domnievam sa, že prínos práce spočíva v záveroch, ktoré boli odvodené z komparácie knižníc a záveroch, ktoré boli odvodené z anketového prieskumu. Dané šetrenia priniesli informácie o možnostiach rozvinutia ponuky vzdelávania v knižnici. Tieto informácie a navrhované riešenia budú ponúknuté Krajskej knižnici v Trnave.

Zoznam literatúry a ďalších zdrojov

BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha : Grada, 2008. 135 s. ISBN 978-80-247-2580-2.

HOTÁR, Viliam., et al. *Výchova a vzdelávanie dospelých: Andragogika*. Bratislava : SPN, 2000. 547 s. ISBN 80-08-02814-9.

Dotazník Ministerstva Kultúry SR adresovaný knižniciam - Interný dokument knižnice

Koncepcia rozvoja KJF v Trnave 2008- Interný dokument

Organizačný poriadok Knižnice Juraja Fándlyho 2009- Interný dokument

Informácia o grantoch v roku 2010- Interný dokument Trnavského samosprávneho kraja

JEZKOVÁ, Zuzana. Komunitní knihovna – veřejná knihovna pro celou komunitu. *Čtenář*. 2005, roč. 57, č. 4, s. 110 – 112.

KALNICKÝ, Juraj. *Progresívna andragogika: Androdidaktika*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1994. 80 s. ISBN 80-7121-062-5.

KOLTAI, Dénes. *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava : Gerlach print, 2001. 142 s. ISBN 80-968564-3-X.

KRYSTOŇ, Miroslav. *Úloha knižnice v rozvoji kľúčových kompetencií jednotlivca*. Banská Bystrica : Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2009. 90 s. ISBN 978-80-89388-09-7.

Program celoživotného vzdelávania – Ministerstvo školstva SR – URL:
<<http://www.minedu.sk/>> [cit. 2010-02-12]

Prospekt Krajskej knižnice v Žiline – Podujatia marec

Prospekt knižnice Mikuláša Kováča v BB o službách pre nevidiacich

PAVLÍK, Oldřich, CHALOUPKA, Luboš, KOHOUT, Karel. *Vzdělávání dospělých*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 111 s.

Program Grundtvig - Celoživotné vzdelávanie – URL:

<<http://www.tsk.sk/sk/europska-unia/programy-eu/celozivotne-vzdelavanie/celozivotne-vzdelavanie-program-grundtvig>> [cit. 2010-02-12]

PRUSÁKOVÁ, Viera. *Cieľové skupiny vo vzdelávaní dospelých*. Bratislava : Gerlach print, 2001. 142 s. ISBN 80-968564-3-X.

RABUŠICOVÁ, Milada., et al. *Učíme sa po celý život?: O vzdelávaní dospelých v Českej republike*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

RANKOV, Pavol. Spoločenské funkcie knižníc v dávnej minulosti a najbližšej budúcnosti. *ITlib. Informačné technológie a knižnice*. 2003, roč. 7, č.1, s. 8.

Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES Program celoživotného vzdelávania

SÁKALOVÁ, Elena. Transformácia verejných knižníc na komunitné centrá. *Knižnica*. 2004, roč. 5, č.11-12, s.505.

Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva - Ministerstvo školstva SR URL: <<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=525>> [cit. 2010-02-12]

ŠIMEK, Dušan, BARTOŇKOVÁ, Hana. *Andragogika: Studijní texty pro distanční studium*. Olomouc : Středisko distančního vzdělávání, 2002. 65 s.

Zákon č. 183/2000 Z.z., o knižniciach

Internetové stránky organizácii

Knihovna Kroměřížska Kroměříž. URL: <<http://www.knihkm.cz>> [cit.2010-02-12]

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave. URL: <<http://www.kniznicatrnava.sk>> [cit. 2010-02-12]

Knižnica P. O. Hviezdoslava. URL: <<http://www.kniznica-poh.sk>> [cit. 2010-02-12]

Ministerstvo Kultúry SR. URL: <<http://www.culture.gov.sk>> [cit. 2010-02-12]

Ministerstvo školstva SR. URL: <<http://www.minedu.sk>> [cit. 2010-02-12]

Organizácia WUG. URL: <<http://www.wug.sk>> [cit. 2010-02-12]

Trenčiansky samosprávy kraj. URL: <<http://www.tsk.sk>> [cit. 2010-02-12]

Verejná knižnica J.B. v Košiciach. URL: <<http://www.vkjb.sk>> [cit. 2010-02-12]

Verejná knižnica M.K. Banská Bystrica. URL: <<http://www.vkkm.sk>> [cit. 2010-02-12]

Zoznam skratiek

CŽP celoživotné poradenstvo

CŽV celoživotné vzdelávanie

č. číslo

EÚ Európska únia

IKT informačné a komunikačné technológie

IT informačné technológie

PC osobný počítač

SR Slovenská republika

WUG organizácia Windows User Group

Zoznam príloh

Príloha č.1 Pozvánka na prednášku organizácie WUG

Prílohy

Príloha č.1 Pozvánka na prednášku organizácie WUG

"SEDMIČKY" sú tu!

28.09.2009 17:00

28.09.2009 20:30

mesto: Trenčín

miesto: Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne , Hasičská 1, 2. Poschodie

lektor: Jan Pilař a David Gešvindr

kapacita miest: 50

prihlásených členov: 48

Popis:

Po veľmi úspešnej roadshow prednášok o Windows 7 Beta a RC v Českej Republike, duo prednášajúcich Jan Pilař a David Gešvindr predvedie „7“ aj na území Slovenskej Republiky. A bude to už rovno Windows 7 RTM!

Prednáška sa delí do dvoch "dejových línií", kde jedna línia je zameraná na IT profesionálov a druhá pre všetkých užívateľov. Tieto dve línie sa navzájom prekrývajú tak, aby sa ani jedna zo skupín nenudila.

Témy na večer:

- *Windows 7 obecne*
- *Windows 7 možnosti inštalácie*
- *Windows 7 Action Center*
- *Windows 7 User Account Control*
- *Windows 7 Applocker*
- *Windows 7 Problem Steps Recorder*
- *Windows 7 Branch cache*
- *Windows 7 BitLocker To Go*
- *Windows 7 Direct Access*
- *Windows 7 Media Center*
- *Windows 7 Device Stage*

- *Windows 7 GUI a možnosti*
- *Windows 7 IE8*
- *Windows 7 Homegroup*
- *Windows 7 jadro*

Ako vidíte, je toho skutočne mnoho. Ak sa chcete dozvedieť zaujímavé a podstatné novinky o Windows 7, zaregistrujte sa a prídte.

Program:

17⁰⁰ Predstavenie WUGu

17¹⁵ 1. časť prednášky

18³⁰ Prestávka a občerstvenie

18⁴⁵ 2. časť prednášky

20³⁰ Záver

Vstup zdarma